

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Klára Hájková

**PRÁVNÍ ASPEKTY OZNAČENÍ KVALITY, PŮVODU A TRADICE
POTRAVIN V ČESKÉ REPUBLICE A DALŠÍCH ZEMÍCH EU**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

Katedra: práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu):

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

.....
Klára Hájková

Poděkování

Děkuji panu prof. JUDr. Milanu Damohorskému, DrSc., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a rady a účinnou pomoc při zpracování.

V Praze dne.....

.....
Klára Hájková

Obsah

Úvod.....	1
1 Pojem kvalita	3
2 Právní úprava označení kvality.....	5
2.1 Mezinárodní úprava.....	5
2.2 Evropská úprava	6
2.3 Česká úprava	7
3 Evropská označení kvality	10
3.1 Evropské označení „bio“	10
3.2 Chráněné označení původu a chráněné zeměpisné označení	15
3.3 Zaručená tradiční specialita.....	22
3.4 Nepovinné údaje o jakosti	26
3.5 Certified E-friendly Food (CEFF)	26
3.6 Shrnutí	27
4 Česká označení kvality	29
4.1 KLASA.....	29
4.2 Regionální potravina	38
4.3 České označení „bio“	46
4.4 Česká potravina	55
4.5 Český výrobek – Potravinářská komora ČR	57
4.6 Česká cechovní norma.....	59

4.7	Český výrobek - Český výrobek s.r.o.....	59
4.8	Český výrobek – Nadační fond Český výrobek	60
4.9	„Vím, co jím a piju“	61
4.10	Regionální produkt	62
4.11	Zdravá potravina	63
4.12	Program Česká kvalita	64
4.13	Shrnutí.....	64
5	Označení kvality v Rakousku	67
5.1	AMA jakostní pečeť a AMA bio pečeť	67
5.2	ÖGE označení jakosti	69
5.3	Austria označení jakosti	70
5.4	Shrnutí situace v Rakousku	70
6	Závěrečné shrnutí.....	71
6.1	Průnik veřejného a soukromého práva	71
6.2	Srovnání s rakouskou právní úpravou	72
	Závěr	75
	Příloha č.1 – Seznam použitých zkratk	80
	Příloha č.2 – Zdroje.....	82
	Příloha č.3 – Grafická podoba evropských označení kvality	87
	Příloha č.4 – Grafická podoba českých označení kvality	89
	Příloha č.5 – Grafická podoba rakouských označení kvality.....	93

LEGAL ASPECTS OF MARKS OF QUALITY, ORIGIN AND TRADITION ON FOODS IN THE CZECH REPUBLIC AND OTHER EU COUNTRIES	94
Abstrakt v českém jazyce.....	95
Abstract in English.....	96
Summary	97
Klíčová slova.....	98
Key words	98

Úvod

Označení kvality potravin je určitá značka, kterou výrobce může dobrovolně umístit na svůj výrobek a předat tak informaci spotřebiteli o určité specifické přidané hodnotě výrobku. V současné chvíli se pro označování kvality potravin na českém trhu používá téměř dvacet různých označení kvality. Cílem této práce je vytvořit ucelený přehled těchto označení včetně vymezení jejich smyslu, rolí, právní úpravy, procesu vytvoření označení a práv a povinností spojených s jejich užíváním. U každého označení jsou tři klíčové body, které by tato práce chtěla rozebrat. Za prvé to je právní úprava a právní charakter označení, kdy práce hledá podklad pro takovou úpravu nejprve v mezinárodním právu a právu Evropské unie a až poté v právu tuzemském. V tomto ohledu práce porovnává jednotlivé značky z hlediska stupně závaznosti jejich právní úpravy a vlivu, jaký tato právní úprava má na spotřebitele. V tomto bodě práce zejména zkoumá povahu takových označení z hlediska práva průmyslového vlastnictví jako ochranných známek, ale i jejich význam pro další právní odvětví s důrazem na právo potravinové, zemědělské a obecně i právo životního prostředí. V neposlední řadě se potom práce pokouší srovnat postavení těchto označení v rámci veřejného a soukromého práva.

Za druhé, tato práce vysvětluje a analyzuje pojem kvalita a to, jak se projevuje u jednotlivých označení. Důsledkem této analýzy by mělo být rozklíčování smyslu jednotlivých označení, jejich funkcí a rolí a případně i důležitosti jejich právní úpravy. Z tohoto hlediska potom práce opět dělí označení kvality do několika skupin podle toho, v jaké fázi výroby potravin nebo složky samotného výrobku je spatřovaná kvalita.

V posledním bodě práce popisuje proces od získání označení, včetně podmínek, které musí žadatel splnit, práva a povinnosti plynoucí z užívání označení a jejich kontrolu až k způsobům odnětí nebo ukončení užívání daného označení. Opět se zde snaží najít právní podklad, ačkoliv u většiny označení je tento velmi obecný až na úrovni zákonné úpravy ochranných známek nebo dokonce Občanského zákoníku. Při hledání právního podkladu konkrétní úpravy těchto označení je velmi důležité provedení právní analýzy hojných interních dokumentů, které pravidla získání a užívání těchto označení upravují.

Na českém trhu se můžeme setkat jednak s ryze českými označeními, ale i označeními společnými pro celou Evropskou unii. I těmto označením se práce věnuje a provází jejich úpravou v sekundárních předpisech a procesem jejich získání a užívání včetně dozoru nad jejich užíváním. Tato práce rovněž provádí srovnání českých a evropských označení zejména co do míry jejich právní úpravy, která je u evropských označení o mnoho detailnější a závaznější než úprava většiny českých označení, což má za důsledek i daleko širší škálu knižních publikací, ze kterých tato práce vychází a se kterými pracuje. Práce se dále snaží shrnout do jaké míry úprava unijních označení ovlivňuje úpravu českého práva.

V posledním bodě potom tato práce přináší krátký exkurs do široké škály označení rakouských a zmiňuje čtyři z nejvýznamnějších a zároveň nejrozsáhleji právně upravených. Cílem této práce je tedy i srovnat právní úpravu označení kvality potravin v České republice a Rakousku a pokusit se analyzovat rozdíly a analogie společenského podkladu pro takovou úpravu v obou zemích.

Okrajově potom práce zkoumá i vliv těchto označení, jejich právní úpravy a závaznosti na spotřebitele při nákupu a snaží se porovnat a zhodnotit jednak dřívější, stávající a budoucí situaci na českém potravinovém trhu a dále i vyzdvihnout rozdíly a podobnosti zejména s Rakouskem, ale i s některými dalšími zeměmi. Tato práce je ukončena k právnímu stavu dne 27. 5. 2016.

1 Pojem kvalita

Tato práce se zabývá rozбором jednotlivých označení kvality na potravinovém trhu, proto by bylo pro začátek vhodné definovat obecně pojem kvalita. Ve slovnících cizích slov je kvalita většinou vysvětlována jako synonymum ke slovu jakost, přičemž ta se má vztahovat přímo na výrobky a výrobu (tedy také na oblast potravin) a kvalita má být pojmem obecnějším. Dále je kvalita většinou vymezována jako určitý soubor charakteristických vlastností výrobku nebo služby, které jsou v zásadě kladné. Zajímavá je definice kvality v normě ISO 9001, tedy mezinárodní normě upravující systém managementu kvality, která říká, že: „Kvalita je stupeň splnění požadavků souborem obsažených znaků. Přičemž požadavky jsou dle normy očekávané (např. zákazníci) nebo závazné (např. dle normy).“¹ Obdobně vysvětluje pojem kvalita i prof. Ing. Jaromír Veber, CSc. ve své knize *Řízení jakosti a ochrana spotřebitele*: „Jakost či kvalita je pojem vztahující se k výrobkům či službám, ale i k prováděným činnostem a procesům... Jakost je v současnosti považována za důležitou vlastnost, v níž lze spatřovat konkurenční výhodu výrobku nebo služby.“² Ten také dále vymezuje jednotlivé složky kvality jako estetickou působivost, trvanlivost, funkčnost, udržovatelnost nebo spolehlivost.

Pro účely označení kvality je kvalita hodnocena zejména z hlediska tří skupin vlastností a to je původ potravin, její vliv na životní prostředí a její dopad na zdraví spotřebitele. Co do původu potravin, zkoumají tuto vlastnost jednotlivé označení v různé míře. V některých případech jde pouze o důraz na český původ surovin a výrobu potravin, některá označení sledují vztah výrobku ke konkrétnímu regionu a jeho tradicím. Mezi tyto označení patří zejména označení Regionální potravina Ministerstva zemědělství nebo Chráněné označení původu, Chráněné zeměpisné označení a Zaručená tradiční potravina Evropské unie, ale i některé další značky jako Český výrobek (ten má v ČR tři různé podoby), Česká potravina nebo 24 různých regionálních značek. Druhou důležitou skupinou vlastností vymezujících kvalitu potravin je ekologie její výroby, což reflektuje zejména české i evropské označení

¹ ISO 9001:2015. 5th ed. International Organization for Standardization, 2015.

² VEBER, J. *Řízení jakosti a ochrana spotřebitele*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2007. str. 14.

„bio“, které jsou si v mnohých aspektech velmi podobné a představují jedny z nejrozšířenější a taky neznámějších označení kvality na českém potravinovém trhu. Posledním aspektem kvality u českých i evropských označení je výživová hodnota potravin nebo v širším smyslu vliv, který mají na zdraví člověka. Tento faktor hodnotí a oceňují tři privátní značky kvality - Vím, co jím a piju mezinárodního projektu Choices, značka Zdravá potravina a evropské označení Certified E-friendly food (tedy certifikovaná potravina doslova s „přátelským“ obsahem „éček“). Nejjobecnějším označením kvality na českém trhu potravin je označení KLASA, které hodnotí kvalitu hned z několika hledisek na základě tzv. technické dokumentace výrobku (např. složení, výroba, původ surovin atd.).

2 Právní úprava označení kvality

2.1 Mezinárodní úprava

Jak uvádí prof. Ing. Jaromír Veber, Csc., určitá úprava kvality existovala už ve starověku. Prapočátky její právní úpravy obsahuje například už Chammurapiho zákoník³, ve středověku potom byla kvalita upravena v rámci nařízení řemeslnických cechů. Počátky státní úpravy ochrany kvality potom můžeme vysledovat v 19. století v Británii, která poprvé zavedla ze zákona povinnost označovat dovezené výrobky označením původu, z čehož se postupně vyvinulo označení „made in“ (tedy „vyrobeno v“). Hlavní příčinou širší úpravy kvality v právních normách byla druhá světová válka a situace po ní, kdy se začínalo ukazovat, že pouhé splnění základních technických parametrů nebude pro konkurenceschopnost stačit. Prvním, kdo si uvědomili důležitost kvality, byli Japonci, kteří ve spolupráci s tzv. guru kvality E. Demingem a J. Juranem prokázali, že právě kvality výrobků stojí za ekonomickým úspěchem podnikatele. Což následně vyústilo v první mezinárodní právní úpravu kvality v normě AQAP⁴ pro NATO, tedy na vojenské úrovni. Postupně se kvalita začala více vyžadovat a kontrolovat i v civilních oblastech na základě úpravy mezinárodní normy ISO 9000. Tyto právní normy v současnosti tvoří základ mezinárodní úpravy managementu kvality a jakosti v podnicích celosvětově, je jich celá škála a užívány jsou zejména v USA, ale i v Evropské unii, tedy i v ČR. Je to řada norem upravující udržování kvality výrobků a služeb v různých oblastech a jsou vytvářeny mezinárodní organizací International Organization for Standardization. Kromě těchto norem dále existuje několik dalších mezinárodních norem upravujících tuto problematiku ve specifických oblastech produkce, u potravin a léčiv je to zejména skupina norem GMP⁵, která se ale v Evropské unii aplikuje zejména na léčiva.

³ „Chamurappiho zákoník ze staré Mezopotámie například stanoví, že stavitel, který postaví dům s nevyhovující konstrukcí, v důsledku čehož se dům zřítí a zabije svého majitele, má být potrestán smrtí.“ viz VEBER, J. *Řízení jakosti a ochrana spotřebitele*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2007. Str. 14.

⁴ Allied Quality Assurance Publications

⁵ Good Manufacturing Practise

Kromě toho je ochrana specifické formy kvality - zeměpisných označení i součástí mezinárodní dohody TRIPS⁶, na čemž měla hlavní zájem zejména Evropská unie. Ta zároveň dává mezinárodní podklad k úpravě ochranných známek, kterými je většina označení kvality.

2.2 Evropská úprava

Podpora kvality výrobků a služeb je jedním z problémů, kterým se Evropská unie dlouhodobě věnuje. Důvody jsou dva: první je jeden ze základních principů Evropské unie – volný pohyb zboží. V případě, že EU umožňuje neomezený pohyb potravin přes hranice členských států, jeví se jako vhodné upravit na celounijní úrovni i jejich kvalitu a tedy i označování kvality. V rámci Politiky kvality EU reaguje zejména na falšování některých tradičních výrobků členských států a zneužívání jejich názvů. Proto Evropská unie přichází s vlastním systémem označení kvality upraveným na úrovni sekundárního práva ve formě nařízení (viz dále). Smyslem této úpravy je zajištění ochrany tradičních produktů na úrovni celé Evropské unie a zároveň i podpora tradic a kulturního dědictví jednotlivých členských států EU.

Druhým důvodem je potom jeden ze základních východisek pro vytvoření společné evropské zemědělské politiky. „Integrace evropského zemědělství ve formě společné zemědělské politiky byla jedním z cílů Evropského hospodářského společenství již v 50. letech 20. století. Tomu odpovídalo i zaměření politiky. Rozhodujícím cílem byla dostatečná produkce a kvalita zemědělských komodit a vytvoření efektivně fungujícího odvětví, které by zvýšilo životní úroveň obyvatel žijících ve venkovských oblastech.“⁷ Na vytvoření společné evropské zemědělské politiky navazuje i vytvoření společné celoevropské ochrany a podpory ekologického zemědělství. Druhou úpravou označení kvality na unijní úrovni je tedy úprava označení „bio“, která je obsažena rovněž v sérii nařízení, tak aby byla zajištěna její přímá aplikovatelnost v členských státech. Hlavním motivem pro tuto úpravu je ochrana životního prostředí a vytvoření systému podpory zemědělců, kteří hospodaří v rámci podmínek šetrných k životnímu prostředí a

⁶ Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights

⁷ VOŠTA, M. *Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice*. In *Současná Evropa 2/2012*. Str.128.

přírodním zdrojům. Důsledkem potom má být ocenění takto označené produkce spotřebitelem mimo jiné prostřednictvím ceny, kterou je za produkt ochoten zaplatit.

2.3 Česká úprava

Jediné české označení kvality, které je na úrovni českého práva upraveno konkrétně zákonem, je označení „bio“, kdy tato úprava upřesňuje úpravu stanovenou v nařízení EU. U dalších označení je potřeba zákonný podklad hledat na obecnější rovině. Většina označení kvality má charakter ochranné známky registrované u Úřadu průmyslového vlastnictví, proto jejich základní právní úpravu, např. jejich vznik (tedy registrace u ÚPV) nebo práva s nimi spojená, můžeme hledat v normách práva ochrany průmyslového vlastnictví, zejména v zákoně č. 441/2003 Sb. o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochranných známkách“).

Jedním z klíčových práv vyplývajících z existence ochranné známky je užívací právo. Pro účely označení kvality je velmi důležité, že zákon o ochranných známkách umožňuje toto právo na někoho přenést, tedy udělit licenci. Právní základ pro licenci je obsažen v zákoně o ochranných známkách, ale dále se rovněž využije základní úprava licenční a podlicenční smlouvy zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „Občanský zákoník“). Zde je potřeba podotknout rozdíl mezi jednotlivými označeními kvality a jejich vlastníky, kdy některé jsou ze své podstaty soukromoprávními subjekty, mohou to být samotní výrobci ve formě živnostníků (fyzických osob) nebo společností (právnických osob), ale většinou jsou to různá zájmová sdružení nebo dle staré právní úpravy obecně prospěšné společnosti, od 1. ledna 2014 tedy ústavy, nadace či nadační fondy. V případě subjektů soukromého práva na obou stranách závazku, je situace jednoduchá. Zákon o ochranných známkách, ale umožňuje i vlastnictví ochranných známek subjekty veřejného práva, zejména státem. „Zákon jednoznačně stanoví, že vlastníkem ochranné známky mohou být i subjekty veřejného práva, například stát, organizační jednotky státu (ministerstva) nebo územně samosprávné celky a obce, což s ohledem na znění zákona č. 137/1995 Sb. činilo v praxi obtíže. Zákon nikterak neomezuje okruh možných vlastníků ochranné známky. Vlastníkem ochranné známky

může být korporace, fundace i ústav.”⁸ Druhá část označení je registrována Ministerstvem zemědělství nebo jiným státním orgánem a vlastníkem dané ochranné známky je tedy stát. Ten ale v rámci licencování ochranné známky vystupuje v tomto právním vztahu jako soukromoprávní subjekt, takže i na tento případ se použije úprava Občanského zákoníku.

Dalším klíčovým postupem z hlediska právní úpravy je kontrola, kterou vlastník provádí nad užíváním licence k označení. Opět je potřeba rozdělit vlastníky ochranných známek na soukromoprávní a veřejnoprávní subjekty. U soukromoprávních subjektů, tedy společností, živnostníků nebo různých sdružení, je kontrola prováděna na základě podmínek vyplývajících z licenční smlouvy. U veřejnoprávních subjektů, zejména tedy Ministerstva zemědělství, můžeme na úpravu tohoto kontrolního postupu vztáhnout některé obecné normy správního práva. Podle právní terminologie se tedy bude jednat o tzv. správní dozor, kdy správní orgán kontroluje činnost nepodřízených subjektů. U označování kvality potravin jsou těmito správními orgány zpravidla Státní zemědělská a potravinářská inspekce nebo Státní veterinární správa a úprava jejich činnosti je tedy obsažena přímo v zákonech o nich. Zákon ve stanovených případech rovněž umožňuje přenést na základě veřejnoprávní smlouvy výkon těchto pravomocí ze správního orgánu na subjekt soukromého práva (viz označení „bio“). V některých případech však interní kvazipředpisy nebo smluvní podmínky označení užití přepisů správního práva omezují nebo dokonce přímo vylučují (např. označení KLASA).

Poslední oblastí úpravy jsou delikty, buď ve formě přestupků, nebo správních deliktů, záleží na právním postavení delikventa. Některé zákony, jako například zákon o ekologickém zemědělství, vymezují skutkové podstaty přímo, u některých přestupků nebo správních deliktů si rovněž můžeme pomoci předpisy Evropské unie. Některé přestupky proti průmyslovému vlastnictví vymezuje i samotný přestupkový zákon, ale není v této úpravě nijak detailní, to ponechává na zvláštních zákonech a dalších

⁸ HORÁČEK, R. *Práva na označení a jejich vymáhání: zákon o ochranných známkách, zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení, zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví: komentář*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. Str.8.

předpisech. Podklad pro většinu deliktů tedy musíme hledat v interních kvazipředpisech nebo smluvních podmínkách, kdy se většinou bude jednat o porušení smlouvy a smluvních podmínek a namísto předpisů správního a obecně veřejného práva, se použije soukromoprávní úprava Občanského zákoníku.

Právní charakter předpisů upravující konkrétní podmínky pro získání a užívání těchto označení je sporný. Můžeme spekulovat, že se jedná možná o určitou úpravu smluvních podmínek licenční smlouvy, která pro užívání ochranné známky zapsané u Úřadu průmyslového vlastnictví musí být podle Občanského zákoníku uzavřena. Jedná se tedy většinou o kvazipředpisy, které nejsou obecně závazné a nepůsobí erga omnes, ale získávají ji až po uzavření licenční smlouvy s vlastníkem označení, kdy dochází k přechodu části vlastnických práv a je tedy nutné výkon těchto práv strpět a neomezovat je ze strany třetích osob tak, jak tuto problematiku upravují obecné právní předpisy.

Z výše uvedeného vyplývá, že z hlediska právního jsou označení kvality významná zejména v rámci obchodního práva a práva průmyslového vlastnictví jako ochranné známky. Zároveň je však důležité zdůraznit jejich postavení v rámci potravinového práva a tedy práva zemědělského a v širší rovině i práva životního prostředí. Zde mluvíme o známkách kvality jako jistém druhu označení potravin. Tato označení potravin můžeme rozdělit na povinné údaje⁹ a na údaje dobrovolné, kam právě řadíme značky kvality, které „s sebou nesou určité informace pro spotřebitele a umožňují mu výběr potravin.“¹⁰ Mezi nevýznamnější z nich potom patří zejména označení EU – chráněné označení původu, chráněné zeměpisné označení a zaručená tradiční specialita nebo značku KLASA, která má postavení národního programu podpory potravin. V rámci těchto označení tvoří zvláštní skupinu ekologické produkty, u kterých označení vypovídá o jejich produkci ve zvláštním druhu zemědělství.

⁹ Definované nařízením (EU) č.1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům.

¹⁰ DAMOHORSKÝ, M.; MÜLLEROVÁ, H.; SMOLEK, M.; SNOPOKOVÁ, T. *Zemědělské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. Str. 143.

3 Evropská označení kvality

3.1 Evropské označení „bio“

Jedno z nejrozšířenějších označení kvality je evropské označení „bio“. Ačkoliv zájem a podpora ekologického zemědělství v Evropě nebo později v Evropském společenství a Evropské unii můžeme hledat už na počátku 19. století, snahu o konkrétní úpravu tohoto označení najdeme až v nařízení z roku 1991. Do té doby existovala poměrně kusá úprava ekologického zemědělství jen na úrovni některých členských států, která byla ale v zásadě dobrovolná. Evropské označení „bio“, tak jak ho známe dnes, se ale objevuje na potravinách vedle označení „bio“ jednotlivých členských států poměrně nově. V současné době postup této úpravy směřuje zejména k zvýšení povědomí a osvěty o takto označených potravinách a ekologickém zemědělství jako celku a „...zlepšení a zesílení evropských standardů ekologického zemědělství a pravidel kontroly a dovozu takových produktů.“¹¹, zejména ve smyslu zvýšení podílů surovin potravin z ekologického zemědělství na 100%.

3.1.1 Smysl označení a jeho funkce

Smysl tohoto označení do jisté míry koresponduje se smyslem označení českého, ale je potřeba jeho funkce a role přenést na celoevropskou rovinu. Základním smyslem tohoto označení na unijní úrovni je zejména poukázat na problematiku ekologického zemědělství a v širším smyslu i na ochranu životního prostředí a regulovat ji celounijně tak, aby byla jistá ochrana životního prostředí při produkci potravin zajištěna na stejné úrovni v každém členském státě. Ochrana životního prostředí figuruje mezi základními cíly EU a „současná Společná zemědělská politika EU již považuje ozelenění („greening“) za jeden ze základních principů zemědělské činnosti“¹². Základní funkce celoevropské úpravy tohoto označení a i obecně ekologického zemědělství můžeme

¹¹ „...improving and reinforcing EU organic farming standard and import and inspection requirements...“ McMAHON, J. A.; CARDWELL, M. N. *Research Handbook on EU Agriculture Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015. Str.314.

¹² DAMOHORSKÝ, M.; MÜLLEROVÁ, H.; SMOLEK, M.; SNOPOKOVÁ, T. *Zemědělské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. Str.132.

tedy vnímat jednak ze strany spotřebitele, kdy tato úprava má zajistit produkci potravin vysoké kvality a jakosti, které jsou navíc ve svých výrobních postupech šetrné k životnímu prostředí, zdraví lidí, rostlin i zvířat a zároveň přispívají i k jejich rozvoji. Tedy nejenže životní prostředí nepoškozují, ale zároveň i aktivně přispívají k jeho zlepšení prostřednictvím specifických nástrojů ekologického zemědělství. Pro producenty představuje výroba v rámci ekologického zemědělství a možnost označit svoje produkty evropským logem bio jednak možnost čerpat určité podpory z fondů EU nebo národních fondů, které slouží k podpoře takových zemědělců a dále je to pro ně marketingový tah, který spotřebiteli zdůrazní kvalitu svých výrobků. Tento systém podpora producentů je podle autora *Research Handbook on EU Agriculture Law*¹³ poměrně neobvyklá, protože například v USA žádná taková podpora ekologického zemědělství neexistuje.

3.1.2 Právní úprava označení

Koncept úpravy ekologického zemědělství EU připravuje v tzv. akčních plánech, ve kterých vymezuje zejména cíle úpravy ekologického zemědělství na určité období a hodnotí míru dosažení a splnění cílů období předchozího. Zároveň vyzývá jednotlivé členské státy, aby vytvořily podobné plány i na národní úrovni a pomohli, tak vytvořit pro realizaci cílů ekologického zemědělství konkrétnější mantinely.

Právní úprava evropského „biologa“ je obsažena zejména v nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91 (dále jen „nařízení o ekologické produkci“), ale i dalšími nařízeními Komise, které toto nařízení provádí a to zejména nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a nařízení Komise (ES) č. 1235/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí (dále jen „nařízení Komise o dovozu“). Tyto předpisy jsou přímo použitelné v členských státech

¹³ McMAHON, J. A.; CARDWELL, M. N. *Research Handbook on EU Agriculture Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015.

a nevyžadují tedy žádnou implementaci. Členské státy pouze na národní úrovni upraví podmínky a pravidla, které nařízení nestanoví, ale to pouze v mezích úpravy EU.

3.1.3 Podmínky získání označení

Předpoklady a podmínky, které musí výrobek a výrobce splňovat, aby mohl nést označení „bio“ vychází z úpravy nařízení Rady. Podmínky získání označení jsou tedy stejné jak pro české, tak pro unijní označení produktů ekologického zemědělství a je jimi zejména zákaz využívání geneticky modifikovaných organismů a ionizujícího záření, šetrné zacházení se zvířaty a s půdou jako přírodním zdrojem a snaha o zvyšování její biodiverzity, prostřednictvím některých nástrojů a postupů zemědělství (viz výše). Velmi přísný je zákaz využívání geneticky modifikovaných organismů, kdy „...nařízení EU přímo vylučuje prodej produktů, které pochází z geneticky modifikovaných nebo obsahují geneticky modifikované suroviny. Takové produkty nesmí nést evropské logo „bio“.“¹⁴

3.1.4 Proces získání označení

Procedura vedoucí k získání evropského označení „bio“ není v nařízení Rady nijak specifikována. Nařízení pouze stanoví, že daný produkt musí splňovat pravidla hlavy třetí tohoto nařízení a musí být vyroben nebo získán v souladu s nimi, tedy jinými slovy musí splňovat podmínky výše. U vícesložkových výrobků je potom důležité, aby naprostá většina (95%) složek produktu byla získána v souladu s pravidly nařízení.

U produktů vyrobených mimo EU, je rovněž důležitý aspekt kontrolních mechanismů, kdy kontrolu zde musí provádět orgány vedené ve zvláštním seznamu Komise. Tyto produkty potom můžeme rozdělit do dvou skupin - produkty poskytující rovnocenné záruky a ostatní. Produkty poskytující rovnocenné záruky, jsou ty produkty, které splňují stejná pravidla jako produkty členských států.

¹⁴ „The EU regulation explicitly excludes the sale of products that come from GM crops or that use GM ingredients. Such products cannot use the EU organic farming logo.“ McMAHON, J. A.; CARDWELL, M. N. *Research Handbook on EU Agriculture Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015. Str. 314.

3.1.5 Užívání označení

Podle úvodních ustanovení nařízení o ekologické produkci „by u všech balených ekologických potravin vyprodukovaných ve Společenství mělo být povinné označení logem EU. Jinak by mělo být možné nepovinně použít „biologo EU“ (viz příloha č.3) v případě nebalených ekologických potravin vyprodukovaných ve Společenství nebo jakýchkoli ekologických potravin dovezených ze třetích států“¹⁵ Povinně tedy musí být logo uvedeno na balených produktech ekologického zemědělství, přičemž u produktů skládajících se z více složek by mělo být logo užíváno pouze u těch produktů, které obsahují více než 95% složek pocházejících z ekologického zemědělství. V praxi se tedy logo Evropské unie musí objevit na všech balených biopotravinách vyrobených v členských zemích EU a dále takové potraviny musí být označeny označením původu surovin ve formě „zemědělská produkce EU“ nebo „zemědělská produkce mimo EU“, případně konkrétním státem a číselným kódem kontrolní organizace, která provedla kontrolu hospodářského subjektu poslední fáze přípravy nebo výroby. České balené potraviny k tomu navíc ještě nesou české „biologo“, produkty jiných členských států mohou nést ještě „biologo“ tohoto státu, pokud splní podmínky pro jeho užívání v daném státu.

Balené potraviny vyprodukované mimo EU potom musí nést zejména kód kontrolní organizace a mohou v některých případech obsahovat i logo EU, případně logo ČR, pokud tu byly recertifikovány. Evropské „biologo“ mohou tyto produkty nést v případě, že splňují podmínky nařízení Rady. Za prvé musí produkt splňovat požadavky ustanovení hlavy druhé, třetí a čtvrté nařízení Rady (tj. základní pravidla ekologického zemědělství), dále musí podléhat kontrole některého z Komisí schválených orgánů a za třetí musí být hospodářský subjekt kdykoliv schopen o těchto výrobcích vydat osvědčení o kontrole. Klíčovým faktorem je zde zejména kontrolní subjekt nebo orgán, který provádí kontrolu tohoto produktu podle nařízení o ekologické produkci a dále podle nařízení Komise o dovozu. Zvláštní skupinu mezi produkty ze třetích zemí tvoří

¹⁵ Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91.

produkty poskytující rovnocenné záruky, což jsou produkty, které splňují přísnější podmínky rovnocenné těm, které musí splňovat produkty členských států EU.

Ostatní bioprodukty musí také vždy obsahovat kód kontrolní organizace, ale evropské logo „bio“ už nést nemusí. Stejně tak mohou produkty, v případě, že splňují podmínky v nařízení Rady, užívat i slovní označení „bio“, „eko“ nebo další označení, která značí výrobu produktu v ekologickém zemědělství. Grafická podoba loga EU a pravidla jeho užívání jsou potom upravena v jedenácté příloze nařízení o ekologické produkci a toto logo může být kromě samotného výrobku uvedeno i na propagačních materiálech a v obchodní úpravě produktu. Zvláštní úprava označování logem EU platí pro ekologická krmiva, produkty rostlinného původu z přechodného období a vegetativní rozmnožovací materiál a osiva pro pěstitelské účely.

3.1.6 Kontrola a ukončení užívání označení

Nařízení o ekologické produkci ukládá povinnost vytvořit kontrolní mechanismy na národní úrovni a dále pouze specifikuje a v nařízení Komise o dovozu rozvádí postup při kontrole potravin pocházejících ze zemí mimo EU, kdy kontrolní orgány musí být vedeny ve zvláštním seznamu Komise a pouze tyto orgány jsou oprávněny kontrolu vykonávat. Taková kontrola potom musí probíhat minimálně jednou za rok. Smyslem kontroly je podle článku 27 odst. 13 umožnit „vysledovat každý produkt ve všech fázích produkce, přípravy a distribuce, zejména s cílem poskytnout spotřebitelům záruky, že ekologické produkty byly vyprodukovány v souladu s požadavky tohoto nařízení“¹⁶. V případě, že kontrolní orgán nebo subjekt zjistí porušení požadavků tohoto nařízení (zejména z hlavy třetí), je dán důvod pro odstranění loga EU z produktů celé dávky nebo produkční série i jejich propagačních materiálů nebo, v případě vážného porušení nebo porušení s dlouhodobým dopadem, zakáže kontrolní orgán logo používat úplně a to na stanovenou dobu.

¹⁶ Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91.

3.2 Chráněné označení původu a chráněné zeměpisné označení

Tato dvě označení jsou označeními kvality Evropské unie, kdy kvalitu v tomto případě můžeme definovat jako původ výroby nebo zpracování produktu. Obě ochranné značky plynou z evropské politiky podpory zemědělství a rozvoje venkova. Evropská unie tak reaguje na zájem spotřebitelů o kvalitní a lokální výrobky. Tato označení by měla být pro spotřebitele při nákupu vodítkem na celounijní úrovni.

Systém těchto označení se poprvé začíná diskutovat už v roce 1988 v dokumentu *The future of rural society*¹⁷, kdy Komise poprvé zdůrazňuje potřebu vytvořit ucelený právní rámec, který by poskytoval ochranu produktům se specifickou vazbou na region nebo zemi nebo s tradičním výrobním postupem. Do té doby již existovala dílčí úprava takových označení na úrovni jednotlivých členských států, ale ta byla velmi kusá a rozdílná v každém členském státě. Jako reakce na tento dokument přichází unie se sadou dvou nařízeních, které tuto problematiku upravují na celounijní úrovni a které daly i podklad pro úpravu dnešní. „Od té doby EU velmi zesílila legislativu v této oblasti a vytvořila řadu nástrojů, které zvyšují tržní hodnotu některých produktů. Označování, loga, specifikace produktů a kontrolní systém jsou příkladem některých z těchto nástrojů, jejichž důsledkem je možnost odlišit některé zemědělské výrobky a potraviny od výrobků a potravin jim podobných. Takové nástroje prokazují, že označené produkty vykazují určitou míru kvality související s jejich místem původu nebo zvláštními podmínkami výroby, atd. a že pouze takové opravdové výrobky mohou nést na evropském trhu toto označení a jako takové potom přispívají k omezení nekalé soutěže...“¹⁸

¹⁷ „Budoucnost venkovské společnosti“

¹⁸ „The European legislation has done a lot of work in that direction and has established many tools to increase the market value of certain products. Labelling, logos, product specification and official controls are the evidence of the legal tools currently available to guarantee that some agricultural products and foodstuffs are distinguishable from other similar products and foodstuffs. They certify that the product possesses certain qualities due to its geographical region, specific processing conditions, etc., and that only genuine products are allowed in commerce as such and eliminate unfair and misleading competition...“ McMAHON, J. A.; CARDWELL, M. N. *Research Handbook on EU Agriculture Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015. Str.9.

3.2.1 Smysl označení a jeho funkce

Vymezení cílů se věnuje poměrně jasně základní unijní předpis úpravy chráněného označení původu a chráněného zeměpisného označení – nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin. Ve své úvodní části toto nařízení zdůrazňuje právě výše zmíněný zájem spotřebitelů o jakostní a tradiční produkty, který podle Evropského parlamentu a Rady vede k zvýšené poptávce po produktech „u nichž lze rozpoznat specifické vlastnosti, zejména vlastnosti související s jejich zeměpisným původem“. Zároveň díky zavedení těchto označení mají producenti získat možnost produkovat širokou škálu produktů vysoké jakosti, protože se jim za jejich úsilí dostane spravedlivé odměny, protože spotřebitel bude schopen kvalitu jejich produktů na první pohled rozeznat a finančně ji náležitě ohodnotit. Třetím zásadním důvodem pro celoevropskou úpravu těchto označení je podpora jakosti a rozmanitosti zemědělské produkce EU a přispění „k jejímu živoucímu kulturnímu a gastronomickému dědictví“¹⁹.

Funkce těchto dvou známek kvality tedy můžeme konkrétně rozdělit, tak jak jsou definovány v nařízení, které uvádí, že prostřednictvím podpory producentů potravin ve věci informování spotřebitele o jakosti a dalších vlastnostech svých produktů má být zajištěna spravedlivá hospodářská soutěž, dostupnost spolehlivých informací, dodržování práv duševního vlastnictví a integrity vnitřního trhu. Právě posílení ochrany práv duševního vlastnictví je faktor, který tyto dva typy označení odlišuje od označení zaručená tradiční specialita a je důvodem pro jejich větší používanost.

3.2.2 Právní úprava

Problematika chráněného označení původu a chráněného zeměpisného označení je upravena zejména v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin (dále jen „nařízení“) a na vnitrostátní úrovni potom odpovídajícím zákonem č. 452/2001 o ochraně označení původu a zeměpisných označení a změně zákona o ochraně spotřebitele (dále jen

¹⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin.

„zákon“), který specifikuje režim nařízení v tuzemských podmínkách. Přitom platí, že tato úprava se podle článku 2 nařízení vztahuje na zemědělské produkty určené k lidské spotřebě vyjmenované v příloze I Smlouvy a další zemědělské produkty a potraviny uvedené v příloze I tohoto nařízení a to s výjimkou lihovin, aromatizovaných vín a produktů z vinné révy, jejichž režim je upraven samostatně. Na situace neupravené zákonem se použije podle §13 Správního řádu, v případě že zákon nestanoví jinak. Některá procesní ustanovení dále upravuje prováděcí nařízení Komise (EU) č. 668/2014, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin. Samostatnou kapitolou ochranných označení je potom označování vína, které je nejstarší a upravené ve zvláštním nařízení.

Tato oblast je rovněž předmětem úpravy četných, zpravidla bilaterálních, mezinárodních smluv, ať už mezi Evropskou unií a nečlenskými státy nebo mezi členskými státy navzájem.

3.2.3 Podmínky získání označení

Označení původu je v nařízení a zákoně definováno jako název produktu, který pochází z určitého místa nebo regionu (ve výjimečných případech i země), jeho jakost nebo vlastnosti jsou zásadním způsobem nebo výlučně dány tímto zeměpisným prostředím a který je ve všech fázích vyráběn nebo zpracován právě v této oblasti. Zeměpisné označení je potom definováno jako název produktu, který opět pochází z určitého místa, regionu nebo země, jeho jakost a vlastnosti jsou dány především (už ne pouze zásadně nebo výlučně) tímto zeměpisným prostředím a u něhož probíhá alespoň jedna z fází výroby v této oblasti. Je tedy zřejmé, že chráněné označení původu vyžaduje splnění přísnějších podmínek než chráněné zeměpisné označení. V některých případech připouští nařízení z daných podmínek výjimky, např. v případě, že je zeměpisná oblast širší nebo jiná než je vymezená, ale je vymezena oblast produkce surovin nebo existují zvláštní podmínky výroby surovin. Nařízení naopak jasně stanoví, že nelze jako chráněné označení původu nebo chráněné zeměpisné označení zapisovat druhové názvy, názvy odrůd rostlin, názvy homonymní s názvem již zapsaným v rejstříku nebo názvy, které by mohly spotřebitele uvést v omyl.

Klíčovým dokumentem pro získání možnosti taková označení užívat je tzv. specifikace produktu, což je dokument, který je součástí žádosti o zápis konkrétního chráněného označení. V tomto dokumentu je určen název, který je předmětem ochrany označení, popis produktu (např. jeho složení, základní fyzikální, chemické a další vlastnosti produktu), definice zeměpisné oblasti původu produktu, důkaz, že produkt z této oblasti pochází a popis metody výroby nebo zpracování produktu s důrazem na použití autentických metod výroby, pokud jsou použity. Klíčovou součástí specifikace je rovněž údaj určující souvislost mezi zeměpisným určením původu výrobku a jeho jakostí nebo vlastnostmi a název a adresa orgánů, které toto u jednotlivých produktů ověřují. Výrobky, které chtějí chráněné označení EU užívat, musí prokázat soulad s touto specifikací. „Specifikace jako taková tedy v podstatě představuje kvalitativní standard, který musí splňovat všechna produkce, aby i ona mohla chráněné označení používat.“²⁰

Podle Zelené knihy o jakosti zemědělských produktů však tyto základní podmínky nejsou jediná kritéria, která o získání označení rozhodují. Protože jedním ze základních cílů těchto označení je naplnění očekávání spotřebitele, často rozhoduje kromě faktorů spojených s původem například i „význam produktu pro místní hospodářství dané oblasti, udržitelnost zemědělských metod z hlediska životního prostředí, hospodářská životaschopnost produktu a jeho vývozní potenciál nebo požadavek, že všechny suroviny musejí pocházet z okolí oblasti, kde je výrobek zpracováván (u zpracovaných potravinářských výrobků).“²¹

3.2.4 Proces získání označení

Proces získání označení má u chráněného označení původu i u chráněného zeměpisného označení dvě fáze. V první řadě musí být konkrétní označení vytvořeno. To se děje na základě žádosti o zápis upravené v článku 8 a dále konkrétně pro Českou

²⁰ HORÁČEK, R. *Práva na označení a jejich vymáhání: zákon o ochranných známkách, zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení, zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví: komentář*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. Str.334.

²¹ Komise (ES), *Zelená kniha o jakosti zemědělských produktů: normy pro produkty, požadavky na hospodaření a systémy jakosti*. Dostupné z: www.eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:CS:PDF

republiku v zákoně. Žádost může podávat tzv. seskupení žadatelů, což je sdružení složené zpravidla z výrobců nebo zpracovatelů stejného produktu. Výjimečně může žádost podávat i samostatná fyzická nebo právnická osoba. „Takto výjimečný případ nastane tehdy, jestliže v době podání žádosti o zápis označení původu v dané lokalitě tato fyzická nebo právnická osoba jako jediná vyrábí zboží, které má charakteristické vlastnosti umožňující požadovat zápis označení původu.“²² Tato nová úprava omezení skupiny žadatelů se snaží předcházet situaci podle předchozí úpravy, kdy bylo potřeba do rejstříku zapisovat všechny další uživatele tohoto označení. Tito žadatelé podávají žádost Úřadu průmyslového vlastnictví (dále jen „Úřad“), která musí obsahovat název, případně obchodní firmu nebo jméno žadatele a jeho sídlo nebo místo trvalého bydliště, znění označení původu, zeměpisné vymezení území výroby, zpracování a přípravy zboží, popis vlastností a kvalitativních znaků zboží a jejich souvislost se zeměpisným označením původu. Jak je již zmíněno výše, důležitou součástí žádosti je rovněž specifikace. Úřad potom přezkoumá, jestli je žádost úplná a v případě že není, vyzve žadatele k jejímu doplnění ve stanovené lhůtě. Pokud je žádost úplná, zhodnotí Úřad, jestli splňuje podmínky pro zápis. Úřad žádost dále zveřejní ve svém Věstníku a umožní podávat k ní připomínky na vnitrostátní úrovni ve stanovené lhůtě. V případě, že je žádost v pořádku a nejsou proti ní vneseny žádné připomínky, je žádost předána Komisi k posouzení. Ta ji rovněž zveřejní v Úředním věstníku Evropské unie a umožní k ní podávat námítky v lhůtě šesti měsíců. Důvody pro podání námitek vymezuje nařízení v článku 10 a jedná se zejména o nesoulad s podmínkami nařízení. Námítky mohou podávat zejména orgány členského státu nebo třetí země a fyzické a právnické osoby s oprávněným zájmem. V případě, že Komise obdrží námítky, vyzve žadatele a orgán nebo osobu, kteří podali námítku, aby vedly po stanovenou dobu konzultace a došli ke smírnému řešení problému. V případě, že námítky nebyly podány nebo je Komise shledá nedůvodnými, schválí žádost o zápis formou nařízení, které zveřejní v Úředním věstníku EU a chráněné označení zapíše do rejstříku Database of Origin and Registration.

²² HORÁČEK, R. *Práva na označení a jejich vymáhání: zákon o ochranných známkách, zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení, zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví: komentář*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. Str.332.

Ve druhé fázi, kdy už je chráněné označení zapsáno do rejstříku chráněných označení jak u Komise, tak u Úřadu, platí, že takové označení může používat každý subjekt, jehož produkt splňuje podmínky obsažené ve specifikaci. Takový produkt tedy musí splňovat stejné podmínky, jako produkt, který o registraci daného chráněného označení primárně usiloval. O tom, že daný subjekt chce chráněné označení na svém výrobku používat, musí uvědomit příslušný orgán, který posoudí soulad produktu se specifikací konkrétního chráněného označení původu nebo chráněného zeměpisného označení. V České republice je tímto orgánem v rozsahu své působnosti Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Státní veterinární správa ČR a Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský. Za provedení kontroly souladu se specifikací platí provozovatel daného potravinářského podniku paušální poplatek 500,- Kč za hodinu a inspektora.

Seskupení, které na tom má právní zájem, může rovněž podle nařízení podat žádost o změnu specifikace. O takové žádosti rozhoduje Komise, buď, pokud se jedná o podstatnější změny specifikace, v režimu klasické žádosti o zápis (tj. dává prostor pro námítky) nebo, pokud se jedná o změny menšího rozsahu, pouze žádost schválí nebo zamítne a změny zveřejní v Úředním věstníku EU. Podstatnější změny specifikace se týkají zejména hlavních vlastností produktu, názvu produktu, zeměpisné oblasti původu produktu, zásadních změn metod produkce atd.

3.2.5 Užívání označení

Pokud produkt splní dané podmínky, získává s tím spojené práva a povinnosti. Základním právem je právo začlenit na obal produktu logo konkrétního chráněného označení (viz příloha č.3) a upozornit tak spotřebitele na určitou specifickou kvalitu produktu, certifikovanou Evropskou unií. To je zároveň i povinnost, kterou producentovi ukládá nařízení a společně s tím povinnost vedle loga uvést i název produktu tak, jak je zapsaný v rejstříku. Krom toho mohou být na obalu uvedeny i některé další údaje, např. vyobrazení zeměpisné oblasti původu nebo text, grafické znázornění nebo symboly odkazující na členský stát nebo region původu produktu.

Dále podle ustanovení §23 zákona platí, že „jsou zapsaná označení chráněna proti jakémukoli přímému či nepřímému obchodnímu užití zapsaného označení na zboží, na

než se zápis nevztahuje, ... jakémukoliv zneužití, napodobení nebo připomínání, ... jakémukoliv lživému nebo klamavému údaji o zeměpisném původu, povaze nebo základních vlastnostech zboží a ... všemu ostatnímu jednání, které by mohlo vést ke klamným domněnkách o skutečném původu zboží.²³

Právo užívat chráněné označení je do jisté míry omezeno zákazem poskytovat licenci na toto označení a jeho poskytování jako zástavy.

3.2.6 Kontrola užívání označení

Kontrolu užívání obou chráněných označení provádí Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Státní veterinární správa ČR a Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, které kontrolují soulad produktů se specifikací jak při uvedení produktu s označením na trh, tak i v průběhu jeho užívání. Podnět k takové kontrole může být dán např. v případě podání žádosti o změnu specifikace nebo při podání návrhu na zrušení zápisu chráněného označení, případně i u samotné žádosti o zápis chráněného označení, kdy je žadatel nebo navrhovatel povinen k žádosti nebo návrhu připojit nálezkou kontrolního orgánu. V případě, že při své kontrolní činnosti zjistí kontrolní orgán nedostatky, má právo vyžadovat jejich odstranění nebo nápravu. Výsledkem kontroly je potom závazný nálezkou, posudek nebo osvědčení, podle typu kontroly, kterou provádí. Jak je již zmíněno výše, průvodní kontrola produktu se specifikací je zpoplatněna paušálním poplatkem, následné kontroly už zpoplatněny nejsou.

3.2.7 Ukončení užívání označení

U chráněného označení původu ani chráněného zeměpisného označení není daná lhůta pro jeho užívání. Platí tedy, že pokud nedojde k porušení podmínek pro jejich užívání, není jejich užívání časově omezeno. Článek 54 nařízení však stanoví, že Komise může na základě podnětu kterékoli fyzické nebo právnické osoby s oprávněným zájmem nebo ex offio prováděcím aktem zápis chráněného označení zrušit a to

²³ Zákon č. 452/2001 o ochraně označení původu a zeměpisných označení a změně zákona o ochraně spotřebitele.

v případě, že není zajištěn soulad s podmínkami specifikace nebo pokud po dobu nejméně sedmi let nebyl na trh uveden žádný produkt s tímto označením. Komise může zápis zrušit rovněž na žádost samotných producentů označeného výrobku.

3.3 Zaručená tradiční specialita

Dalším označením kvality je označení zaručená tradiční specialita, které je stejně jako předchozí dvě označení upravena v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin (dále jen „nařízení“). Na rozdíl od obou předchozích označení, která pojem kvalita vnímají ve vztahu k zeměpisnému původu výrobku, je klíčovým pojmem pro označení zaručené tradiční speciality, jak už z názvu vyplývá, právě tradice.

3.3.1 Smysl označení a jeho funkce

Označení zaručená tradiční specialita rozeznává kvalitu potravin podle jejich tradice. Pro pochopení významu tohoto označení je tedy nutné definovat pojem „tradice“ nebo „tradiční“. Ten je v článku 3 nařízení vymezen jako „prokázané používání na domácím trhu po dobu, jež umožňuje předávání mezi generacemi; tato doba má představovat nejméně 30 let“²⁴. Smyslem tohoto označení je tedy zviditelnit a podpořit produkty, které jsou na trhu členských států po dlouhou dobu a které mají po tuto dobu neměnnou kvalitu. Cíl této značky je potom vyjádřen v úvodních ustanoveních jako podpora a pomoc producentům informovat spotřebitele o jejich produktu s určitou tradicí, která pro tento výrobek představuje přidanou hodnotu. Toto ustanovení rovněž zdůrazňuje, že zaručená tradiční specialita nebyla příliš využívaným označením a cílem její úpravy v nařízení je také snaha zvýšit atraktivitu tohoto označení pro samotné producenty – žadatele. To, jak konstatuje Zelená kniha o jakosti zemědělských produktů, se příliš nezdařilo, protože i v současné době je počet zapsaných produktů s označením zaručená tradiční specialita oproti ostatním označením Evropské unie velmi nízký.

²⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin.

V článku 17 nařízení je dále cíl označení i jeho úpravy definován jako snaha o zachování tradiční metody produkce a tradiční receptury. Tyto dva klíčové body se Evropská unie snaží zajistit prostřednictvím již zmíněné pomoci producentům při uvádění jejich výrobků na trh a za druhé prostřednictvím informování spotřebitele o těchto produktech a jejich kvalitě. Jako taková potom společně s chráněným označením původu a chráněným zeměpisným označením naplňuje zaručená tradiční specialita i další obecné role, jako je podpora producentů těchto výrobků a jejich náležitého ocenění, snaha zpřehlednit spotřebiteli trh potravin a zdůraznit produkty, které jsou celounijně považovány za kvalitní a dále například plnění programů politiky rozvoje venkova. Znovu tak toto označení reaguje na poptávku spotřebitele po kvalitních a lokálních produktech, které jsou vyráběny tradičně už po řadu generací a jsou proto ve své jakosti stabilní.

3.3.2 Právní úprava

Zaručená tradiční specialita je primárně upravena přímo použitelným nařízením Evropské unie, kde se ve své úpravě, zejména co do procesu vzniku označení, příliš neliší od úpravy chráněného označení původu a chráněného zeměpisného označení. Stejně tak i některé procesní věci dále rozvíjí úprava prováděcího nařízení Komise (EU) č. 668/2014, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin (dále jen „prováděcí nařízení Komise“).

3.3.3 Podmínky získání označení

Základní podmínku pro získání označení zaručená tradiční specialita můžeme vyvodit z již zmíněné definice pojmu „tradiční“, kde je klíčová výroba a užívání produktu po generace a to po dobu nejméně třiceti let. Z tohoto lze říci, že základním kritériem je dlouhodobost. Z ní potom právě plynou základní pojmy spojené s tímto označením, což je tradiční metoda produkce a tradiční receptura. Článek 18 nařízení potom vymezuje jednotlivá kritéria a říká, že označení zaručená tradiční specialita musí být název konkrétního produktu nebo potraviny, které „jsou výsledkem způsobu produkce, zpracování nebo složení odpovídajících tradičním postupům pro dotýčný

produkt nebo potravinu nebo jsou vyrobeny ze surovin nebo přísad, které jsou tradičně používány.“ Za prvé je to tedy jinými slovy definice pojmu tradiční metoda produkce a za druhé tradiční receptura. Zároveň platí, že takový název musí být pro tento výrobek tradičně (tedy opět dlouhodobě a minimálně 30 let) používaný nebo musí označovat tradiční povahu nebo specifickou vlastnost produktu. Naopak se zakazuje zapisovat názvy nebo údaje obecné povahy používané pro skupinu produktů. V případě, že je podobný nebo stejný název používán ve více členských státech nebo i třetích zemích, je možné k zapsanému názvu připojit označení „vyrobena v souladu s tradicemi“ následované názvem dané země nebo regionu.

3.3.4 Proces získání označení

Proces získání označení je velmi obdobný proceduře u chráněných označení a sestává také ze dvou fází. V první fázi je podávána obecná žádost s cílem registrovat konkrétní název zaručené tradiční speciality. Tato žádost opět musí splňovat určité náležitosti, kterými je primárně identifikace seskupení žadatelů, tj. jméno, příjmení a místo trvalého pobytu u fyzických a název nebo obchodní firma a sídlo u právnických osob. Druhou klíčovou součástí je specifikace produktu, který je předmětem žádosti a ta musí obsahovat jeho název, který má být zapsán do rejstříku, jeho popis dokládající jeho specifickou povahu a popis tradiční metody výroby nebo receptury, kterou musí ten, kdo chce toto označení užívat, dodržovat, případně dalších prvků vytvářejících tradiční povahu výrobku. Taková žádost se podává příslušnému orgánu v členském státě, kterým je u nás Ministerstvo zemědělství, které ji posuzuje nejprve z hlediska formální správnosti a úplnosti, a případně ji vrací k opravě či doplnění ve stanovené lhůtě, a poté z hlediska věcného, o čemž vytváří dokumentaci, kterou, pokud jsou podle něj splněny podmínky, předává společně s žádostí Komisi k posouzení. Komise potom postupuje v rámci klasického námitkového řízení podle článku 51 nařízení, o žádosti rozhodne formou prováděcích aktů a rozhodnutí zveřejní v databázi Database of Origin and Registration.

Druhou fází je získání a užívání označení, které již bylo zapsáno, kdy je potřeba zejména posoudit soulad produktu se specifikací, který opět posuzují kontrolní orgány.

V České republice je to Státní zemědělská a potravinářská inspekce. Tato kontrola je stejně jako u předchozích označení zpoplatněna.

3.3.5 Užívání označení

Opět platí, že název zapsaný do rejstříku jako zaručená tradiční specialita může používat každý hospodářský subjekt, jehož produkt naplňuje podmínky specifikace produktu. Zaručená tradiční specialita tedy patří k označením, jehož užívání není nijak časově omezeno, ani zpoplatněno. Jedinou podmínkou, kterou musí subjekt splnit, aby jeho produkt mohl nést toto označení, je splnění podmínky souladu produktu s náležitostmi uvedenými ve specifikaci. Zejména tedy musí být takový výrobek opatřen stejným názvem a musí být vyroben stejnou tradiční metodou nebo na základě stejné tradiční receptury.

Užívání označení zaručená tradiční specialita se opět pojí s několika právy a povinnostmi, kdy základním právem a zároveň i povinností je označení produktu logem zaručené tradiční speciality (viz příloha č.3), které je specifikováno v prováděcím nařízení Komise. Takový symbol pak musí být vyobrazen na obalu nebo etiketě a společně s ním i název daného produktu, jak je zapsaný v rejstříku. Kromě toho může být na obalu i označení „zaručená tradiční specialita“ nebo zkratka „ZTS“. U výrobků vyprodukovaných mimo EU je použití loga na etiketě nepovinné.

S užíváním označení zaručená tradiční specialita jsou dále spojena některá omezení související s ochranou registrovaných názvů, např. ochrana těchto názvů před jakýmkoli zneužitím, napodobením nebo připomenutím a jinými praktikami, které by mohly spotřebitele uvést v omyl nebo zákaz užívání názvů, které by mohly být s názvy registrovanými zaměněny.

3.3.6 Kontrola užívání označení

Dozorčím orgánem je v České republice Státní zemědělská a potravinářská inspekce, která provádí jednak „primární“ kontrolu souladu produktu se specifikací při oznámení užívání označení zaručená tradiční specialita a dále i průběžnou kontrolu nebo kontrolu na základě podnětu orgánu nebo fyzické či právnické osoby s oprávněným zájmem.

V rámci kontroly zkoumá zejména soulad se specifikací a naplnění podmínek a cílů užívání označení v nařízení. Průběžné kontroly nejsou, na rozdíl od té první, zpoplatněny.

3.3.7 Ukončení užívání označení

Označení je užíváno po dobu neurčitou, to znamená, že nemůže při jeho užívání vypršet žádná lhůta. Přesto může dojít k ukončení užívání označení a to tak, že Komise rozhodne o zrušení jeho zápisu. To může provést ex offio nebo na základě podnětu osoby s oprávněným zájmem v případě, kdy zjistí nesoulad s podmínkami specifikace nebo když po dobu minimálně sedmi let není na trh uveden žádný produkt s tímto označením. Po zrušení zápisu rovněž Komise vymaže toto označení z rejstříku.

3.4 Nepovinné údaje o jakosti

Kromě třech neznámějších označení ochrany kvality Evropské unie, definuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin (dále jen „nařízení“) ještě tzv. nepovinné údaje o jakosti, kterými může producent za stanovených podmínek svůj výrobek také označit. Nařízení uvádí dva druhy: horský produkt – tedy suroviny a krmivo z horských oblastí nebo produkty zpracované v horských oblastech a produkt ostrovního zemědělství. Smyslem těchto označení je podpořit produkci ve ztížených zemědělských podmínkách a zdůraznit produkty, které mají v důsledku této produkce nějakou přidanou hodnotu. Nepovinné údaje o jakosti musí být podle článku 29 nařízení údajem vypovídajícím o určité charakteristické vlastnosti produktu, přičemž použití tohoto údaje musí zvyšovat hodnotu produktu oproti jiným výrobkům a tento údaj musí mít evropský rozměr.

3.5 Certified E-friendly Food (CEFF)

Označení Certified E-friendly Food (dále jen „CEFF“, viz příloha č.3) uvádí Ministerstvo zemědělství na svých webových stránkách jako jedno z evropských značek kvality. To neznamená, že toto označení je, jako předchozí čtyři, logem jakkoliv

upraveným právem Evropské unie. Tato značka je právě naopak značkou zcela soukromou a jejím cílem je pomoci spotřebiteli se zorientovat na trhu s potravinami. Na rozdíl od jiných označení kvality se však toto označení koncentruje na obsah tzv. „éček“ v potravinách. V této souvislosti ale ve svém úvodu uvádí, že nijak nepopírá zdravotní nezávadnost a jiné údaje o těchto složkách potravin, které jsou potvrzené legislativou. Pouze se snaží spotřebiteli ujasnit poměrně nepřehlednou škálu přídatných látek v potravinách.

Můžeme tedy říci, že logo CEFF cílí primárně na spotřebitele a ukazuje mu potraviny, které v sobě nemají žádné konzervanty, umělá barviva, sladidla a glutamáty a tak mu usnadňuje pohyb na trhu a umožňuje mu stravovat se bez zbytečné chemie. Výrobci potom nabízí především zvýšení prodeje certifikovaných výrobků díky rozsáhlé marketingové kampani.

Pro získání tohoto označení musí být splněno několik podmínek. Za prvé certifikovaný výrobek nesmí obsahovat žádné konzervanty, umělá barviva, sladidla a glutamát, což výrobce mimo jiné prokáže tím, že společnosti CEFF ČR poskytne přesné složení výrobku, fotodokumentaci a další nezbytné informace o výrobku. Kategorie jednotlivých přídatných látek odpovídají jejich úpravě ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 4/2008 Sb., kterou se stanoví druhy a podmínky použití přídatných látek a extrakčních rozpouštědel při výrobě potravin. Dále musí producent uzavřít s touto společností smlouvu a zaplatit poplatek.

V případě, že společnost shledá, že byly splněny podmínky pro získání označení, vydá o tom certifikát. Toto označení je propůjčováno na jeden rok a v rámci jeho užívání může výrobce užívat logo CEFF, které je definováno ve vizuálu loga „CEFF“, je součástí propagace tohoto loga v médiích a musí strpět testování složení výrobku.

3.6 Shrnutí

Přehled evropských označení je oproti těm českým daleko jasnější a pro spotřebitele přehlednější. Důvodem je patrně i fakt, že vývoj těchto označení je na území celé Evropy daleko starší, mají tedy silnější tradici a jako důsledek potom i pevnější právní

půdu pod nohama. Zvlášť na úrovni Evropské unie jsou označení jasně vymezená a upravená logicky přímo použitelnými nařízeními, tak aby tato jednotná úprava mohla být přímo použita ve všech členských státech. Na nich potom jenom zůstává doupravení některých specifických národních věcí. Kromě toho je i zřejmý smysl těchto označení, který jejich úpravou Unie sleduje. Vyplývá to i ze základních záměrů EU vymezených jejími společnými politikami. Na úrovni výše uvedených označení kvality je to jednak ochrana životního prostředí a přírodních zdrojů a potom podpora a ochrana tradic a regionálních specifík potravin. Pravidla pro tato označení jsou na rozdíl od těch českých upravena na právní úrovni v nařízeních, což dává těmto označení další rozměr oficiality a důvěryhodnosti u spotřebitele. I přesto se z průzkumů ukazuje, že chráněná označení a zaručená tradiční specialita, nejsou v ČR příliš využívána a spotřebitel často nerozumí, o čem tato označení vypovídají. Stejně tak je pro spotřebitele poněkud matoucí existence dvou označení „bio“ a není schopen rozeznat jejich rozdíl. U unijního i českého označení „bio“, jsou ale naštěstí podmínky velmi podobné.

4 Česká označení kvality

4.1 KLASA

Pravděpodobně nejznámějším označením kvality potravin je označení KLASA. Tato značka patří k široké škále označení kvality Ministerstva zemědělství a je udělována už od roku 2003.

4.1.1 Smysl označení a jeho funkce

Smyslem tohoto označení je zejména zpřehlednit spotřebiteli škálu výrobků na potravinovém trhu a přiblížit a zviditelnit ty, které jsou podle Ministerstva zemědělství kvalitní. Jejím hlavním cílem tedy není zdůraznit určitý specifický segment kvality, např. regionalitu nebo ekologii výroby atd., jako je tomu u jiných značek, ale spíše zviditelnit obecně kvalitní potraviny na českém trhu.

Podle dokumentu „Marketingové cíle a zásady pro používání národní značky KLASA“ (dále jen „Marketingové cíle“) má tato značka dvě základní role. Za prvé je to role informačního nástroje, která cílí zejména na spotřebitele, ale i na obchodníky, kteří dále výrobky s touto značkou prodávají. Podle této role je smyslem označení KLASA informovat: „že výrobek...je zcela nebo zčásti vyroben z domácích surovin, je vyroben za přispění podílu tuzemské práce, jeho kvalita je srovnatelná nebo lepší než u podobných dovážených produktů, nebo je jeho receptura ojedinělá, jeho kvalita je stálá, včetně dodržování hygienických a technologických postupů, složení, popř. balení, jeho gastronomické vlastnosti jsou stálé a na odpovídající úrovni“²⁵. Když se podíváme na první dvě kritéria („zcela nebo zčásti vyroben z domácích surovin“ a „je vyroben za přispění podílu tuzemské práce“), vidíme, že ve značce KLASA je částečně zahrnut i primární smysl některých jiných označení Ministerstva zemědělství (např. Regionální potravina, viz dále), tj. výroba nebo zpracování potraviny na území České republiky a

²⁵ Marketingové cíle a zásady pro používání národní značky KLASA. Dostupné z: www.eKLASA.cz/filespace/content/cast_f.pdf

využití českých surovin, jinými slovy snaha o podporu tuzemského trhu potravin a jejich tuzemské výroby. Ve třetím bodu („jeho kvalita je srovnatelná nebo lepší než u podobných dovážených produktů, nebo je jeho receptura ojedinělá“) dochází ke srovnání potravin dovážených s těmi tuzemskými a opět se zde projevuje snaha o zviditelnění českých výrobků a zdůraznění jejich kvality oproti výrobkům zahraničním. Čtvrtý bod („jeho kvalita je stálá, včetně dodržování hygienických a technologických postupů, složení, popř. balení“) cílí na zcela běžné kritérium, které musí splňovat každá potravina vstupující na český trh podle Zákona č.110/97 o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů a navazujících předpisů, zahrnující splnění hygienických norem, správného balení a označení potravin (dále jen „Zákon o potravinách“). Klíčovým slovem v tomto bodě je však stálost této kvality, kdy značka KLASA má v tomto případě zdůraznit, že výrobek splňuje tyto jinak vlastně automatické podmínky stabilně a je tedy dalo by se říci kvalitativně bezpečným. Pátá a poslední odrážka („jeho gastronomické vlastnosti jsou stálé a na odpovídající úrovni“) potom hovoří o kvalitě z gastronomického hlediska a opět zdůrazňuje její stabilitu. Jedná se jednak o chuťový aspekt, ale například i o další zpracování potravin v kuchyni spotřebitele. Z formulace těchto bodů je jasné, že se jedná o alternativní vymezení informační role, tedy ne nutně každá potravina s označením KLASA musí naplňovat všechny části této role. Je to pouze ukázka toho, o čem může značka KLASA na potravině informovat. Rovněž jde o jakési částečné rozklíčování pojmu „kvalita“ a ukazuje jeho několik stránek.

Další rolí označení KLASA je podle výše zmíněného dokumentu role marketingového nástroje. Tato role oproti předešlé roli informativní ukazuje smysl značky pro výrobce. Toto označení pomáhá producentům informovat spotřebitele o kvalitě svých produktů a umožňuje jim účastnit se marketingové podpory Státního zemědělského intervenčního fondu (dále jen „SZIF“). Jedná se tedy o druhou stránku věci a naopak možnost pro výrobce se pomocí získání tohoto označení pro svůj výrobek zviditelnit a získat jakousi známku kvality garantovanou státem. Jde o zvýšení důvěryhodnosti výrobce a jako důsledek potom i zvýšení prodeje jeho výrobků.

4.1.2 Právní úprava

Konkrétní úprava tohoto označení je obsažena v jednotlivých dokumentech a předpisech Ministerstva zemědělství, případně Státního zemědělského intervenčního fondu, jejichž právní charakter je poměrně nejasný. Pro identifikaci právní úpravy označení KLASA na zákonné úrovni proto musíme na toto pohlédnout z obecnějšího hlediska. Označení KLASA je co do právní formy ochrannou známkou zapsanou v rejstříku Úřadu průmyslového vlastnictví a jako takové tedy pramení jeho základní úprava ze zákona o ochranných známkách a případně dalších předpisů práva průmyslového vlastnictví. Co se právní úpravy řízení za účelem získání značky KLASA týče, dalo by se předpokládat, že se použije právní úprava správního řádu, SZIF toto však omezuje. Klíčový předpisem pro užívání tohoto označení je tedy v obecné rovině Občanský zákoník a jeho úprava licenční a podlicenční smlouvy, které umožňují Ministerstvu zemědělství poskytnout toto označení k užívání jednotlivým výrobcům.

4.1.3 Podmínky získání značky

Označení KLASA je spravováno Samostatným oddělením pro marketing Státního zemědělského intervenčního fondu (dále jen „Samostatné oddělení pro marketing SZIF“), který je správním úřadem náležejícím do působnosti Ministerstva zemědělství a jako takový se mimo jiné stará o to, aby byla dodržována pravidla pro získání značky KLASA stanovená v dokumentu „Pravidla pro udělování značky KLASA“ (dále jen „Pravidla“) a stejně tak i pravidla pro její používání, definovaná v dokumentu „Grafický manuál pro držitele značky KLASA“ (dále jen „Grafický manuál“), což jsou dva klíčové dokumenty pro adepty na držitele a držitele značky KLASA. V této části rozebereme první z těchto dvou dokumentů, který upravuje podmínky, které je pro získání této značky nutné splnit. Pravidla zde obsažená připravuje právě Samostatné oddělení pro marketing SZIF ve spolupráci s tzv. Odbornou radou, která je složena ze zástupce Ministerstva zemědělství, SZIF, Potravinářské komory ČR a Agrární komory ČR, Státní zemědělské a potravinářské inspekce, Státní veterinární správy a nezávislých odborníků z oblasti potravinářství a gastronomie a schvaluje je Ministr zemědělství. Jejich následné plnění potom kontroluje Státní zemědělská a potravinářská inspekce ve

spolupráci se Státní veterinární správou. Podmínky jsou zde rozděleny na dvě skupiny - obecné a specifické.

První skupinou jsou podmínky obecné obsahující zejména vymezení toho, kdo, jak a kam může žádost o udělení národní značky KLASA podat a dále tyto částečně vymezují i průběh samotného procesu udělování značky. První a druhá podmínka stanoví, že o označení může požádat jakákoli fyzická nebo právnická osoba, která je výrobce potravin a to nikoliv prostřednictvím zastoupení třetí osobou. Druhá podmínka tedy jasně vymezuje, že není možné zmocnit k podání žádosti nikoho jiného (např. advokáta či jinou třetí osobu). Výrobce jako fyzická osoba tedy může žádost podávat pouze sám, za právnickou osobu to bude potom její statutární orgán, resp. jiná osoba oprávněná jednat za právnickou osobu. Třetí podmínka stanoví souhrn dokumentů a informací, které musí žadatel do žádosti zahrnout, což jsou zejména identifikační údaje a čestné prohlášení podle vzoru obsaženého v příloze Pravidel, obsahující zejména potvrzení žadatele o seznámení se s Pravidly a prohlášení, že výrobce není v likvidaci a jeho majetek není předmětem konkurzu, dále opis výpisu z Obchodního rejstříku nebo Živnostenského rejstříku, který nesmí být starší než 3 měsíce. Další podmínka stanoví, že se žádost podává Samostatnému oddělení marketingu SZIF a dále jak tento orgán s žádostí nakládá v případě, že tato obsahuje vady a rovněž se stanoví tři způsoby možného podání žádosti - osobně, elektronicky nebo poštou (doporučeně). Následující dvě podmínky potom spíše upravují samotný proces udělování označení a případné zamítnutí udělení značky a následující postup orgánu a stanoví, že dokumenty žádosti zamítnutého výrobku se vrací pouze na vyžádání a jinak se po 30 dnech od zamítnutí skartují a dále, že o zamítnutí běžně rozhoduje přímo Samostatné oddělení marketingu SZIF, ale v případě, že je nutné žádost zamítnout, i když byly splněny podmínky uvedené v „Pravidlech“, žádost zamítá ministr zemědělství.

Druhou skupinou podmínek jsou podmínky specifické, které se týkají již konkrétního výrobku, který by měl nést označení KLASA. Vymezují opět škálu dokumentů, které musí výrobce doložit a které mají většinou prokázat určitou specifickou kvalitativní hodnotu výrobku, který je předmětem žádosti. Prvním takovým dokumentem je technická dokumentace výrobku, která musí být opět vyhotovena podle vzoru obsaženého v příloze „Pravidel“ a obsahuje např. název výrobku, charakteristiku

výrobku, označení normy podle které je výrobek vyráběn, technologický postup výroby, suroviny, senzorické nebo fyzikální a chemické požadavky, ale také popis nadstandardní kvalitativní charakteristiky, který má zdůraznit odlišnost daného výrobku od ostatních výrobků stejného druhu a odůvodnit tak jeho nárok na získání značky KLASA. Tyto informace navíc musí být doloženy protokolem vydaným akreditovanou laboratoří. Druhá podmínka navazuje na vymezení „nadstandardní kvalitativní charakteristiky“ v technické dokumentaci a vyžaduje za prvé její specifikaci vůči ostatním výrobkům na trhu, a to alespoň v jednom znaku, a dále její doložení posudkem nebo rozbořem akreditované laboratoře ne staršího více než 3 měsíce, resp. 1 a půl měsíce u masných výrobků. Za třetí potom musí spolu s žádostí výrobce předložit obal výrobku nebo jeho návrh. V rámci čtvrté podmínky musí žadatel doložit certifikát systému managementu jakosti nebo certifikát systému managementu bezpečnosti potravin, resp. certifikát výrobce biopotravin u biovýrobků a certifikát o původu produktu z integrované produkce u čerstvého ovoce a zeleniny, což je v zásadě certifikace poskytnutá na základě mezinárodní normy, která vypovídá o určitém stupni kvality managementu/jakosti implementovanému u daného výrobku a představuje určitý způsob zvýšení jistoty a stability kvality výrobku. Další podmínka stanoví, že je výrobce povinný dodržovat „pravidla správné výrobní a hygienické praxe“²⁶ a toto doložit v čestném prohlášení. Následující podmínka říká, že před podáním žádosti musí být výrobek dodáváný pravidelně do obchodní sítě, tj. výrobek musí být již zavedený na trhu a spotřebitel musí mít možnost si ho běžně koupit. Důležitý je také důraz na pravidelnost dodání, výjimku zde tvoří sezonní zboží, například ovoce a zelenina. Další podmínka se týká situace již po získání označení KLASA a stanovuje výrobcí povinnost poskytnout orgánům správy a kontroly tohoto označení potřebnou součinnost při jejím provádění. Dále musí být v technické dokumentaci vymezeno, kde byly výrobky vyrobeny a kde byly získány jednotlivé suroviny výrobku a jejich procentuální zastoupení ve výrobku a také samotný výrobek musí být na obalu označen údajem o státu dle místa jeho výroby. Další podmínka vymezuje výrobky, které nemohou ze své podstaty získat označení KLASA. Sem patří např. výrobky bez obalu (výjimku tvoří

²⁶ Pravidla pro udělování značky KLASA. Dostupné z: www.eKLASA.cz/filespace/content/pravidla_pro_udelovani_narodni_znacky_KLASA.pdf

například pekařské a cukrářské výrobky nebo sladkovodní ryby a v některých případech i čerstvé ovoce a zelenina), krmiva pro zvířata, produkty se separáty, výrobky privátních značek obchodních řetězců, víno nebo zboží prodávané v balení společně se zbožím, které značku KLASA nemá. Další podmínky se týkají specifických výrobků (výrobek s náhražkou surovin, ovoce a zelenina nebo výrobky s více částmi v jednom balení) a stanovují pro ně některé zvláštní požadavky. Poslední podmínka upozorňuje, že neoznámení změny složení může být důvodem pro odebrání značky.

4.1.4 Proces získání označení

Proces získání označení KLASA je upraven jednak částečně v Pravidlech, ale zejména v dokumentu „Jak požádat o značku KLASA“. Po tom, co žadatel vyhotoví žádost v souladu s obecnými i specifickými podmínkami, ji podává Samostatnému oddělení marketingu SZIF, přičemž žadatel plně zodpovídá za správnost údajů v žádosti. V případě, že žádost obsahuje zjevné chyby, je žadatel vyzván k jejich odstranění ve stanovené lhůtě. Klíčovou součástí žádosti je v první řadě technická dokumentace (viz výše), která obsahuje informace důležité k vyloučení výrobků, které značku nezískají již v prvním kole. V případě, že je technická dokumentace v pořádku, je žadatel vyzván k doplnění dalších dokumentů žádosti (tj. identifikační údaje, čestné prohlášení atd.). V případě, že tyto obsahují formální chyby, je výrobce vyzván k jejich opravě. Veškerá dokumentace, která je součástí žádosti musí být doručena Samostatnému oddělení marketingu SZIF maximálně 10 dní před konáním Hodnotitelské komise. Samostatné oddělení marketingu SZIF potom předává zkompletovanou žádost příslušným pracovníkům Ministerstva zemědělství a to 10 dní před konáním Hodnotitelské komise.

Hodnotitelská komise se skládá z nezávislých odborníků působících v oblasti potravinářství a zástupců Ministerstva zemědělství, SZIF, Potravinářské komory ČR, Agrární komory, Státní veterinární správy a Státní zemědělské potravinářské inspekce. Konečné rozhodnutí o udělení označení vydává ministr zemědělství, ten také vydává rozhodnutí o zamítnutí. V případě, že je rozhodnutí o zamítnutí učiněno na základě nesplnění podmínek obsažených v „Pravidlech“, rozhoduje o něm přímo Samostatné oddělení marketingu SZIF. Zamítnutí je pak sděleno žadateli písemně společně s jeho

důvody. Proti zamítavému rozhodnutí se nelze odvolat ani podat stížnost, žadatel však může žádost obnovit v případě, že odstraní nedostatky, které byly důvodem pro její zamítnutí. Přitom platí, že na značku KLASA není žádný právní nárok, to znamená, že i když žadatel naplní všechny podmínky pro její získání, stále mu nemusí být udělena. Souvisí to s nejednoznačností definice pojmu kvalita, která může vést k neshledání výrobku dostatečně kvalitním nebo nedostatečným naplnění informační a marketingové role tohoto označení. Rozhodnutí ministra zemědělství o udělení označení KLASA je ve formě tzv. Certifikátu KLASA, který obsahuje zejména identifikaci výrobku, kterému bylo označení uděleno, identifikaci jeho výrobce a dále období, na které je označení uděleno a souhlas s užíváním loga KLASA.

4.1.5 Užívání označení

Značka KLASA je udělována na dobu tří let. Po uplynutí tohoto období může dojít k prodloužení vlastnictví značky a to až o další tři roky. Děje se tak pouze na základě žádosti o prodloužení, která musí být podána nejpozději dva měsíce před skončením původní tříleté lhůty. Samostatné oddělení marketingu SZIF zkoumá zejména, zda jsou stále naplněny podmínky pro získání označení, tj. jestli nedošlo ke změně např. ve složení výrobku nebo v jiných faktorech ovlivňujících kvalitu výrobku.

Klíčovou součástí užívání značky KLASA je samotné grafické označení výrobku, tedy logo (viz příloha č.4). Výrobce je povinen toto logo umístit na obal výrobku nejpozději do půl roku od získání označení, tedy vydání certifikátu KLASA a je povinen nejprve takový návrh obalu předložit Samostatnému oddělení marketingu SZIF ke schválení. Užívání loga se řídí Grafickým manuálem držitele značky KLASA (dále jen „Grafický manuál“), který popisuje, jak má logo uvedené na obalu výrobku vypadat. Smyslem tohoto dokumentu je zejména zachovat jednotu v podobě, v jaké se logo KLASA objeví na obalech výrobků a vytvoření jistoty a stability u spotřebitele a snazší vyhledání výrobků s tímto logem na trhu. Logo tvoří podle Grafického manuálu „...grafický prvek – stylizované písmeno „a“ a samotný název značky. Tento název, který je součástí značky, je zpracován verzálkami a poslední písmeno „A“ je zvýrazněno podkladovou plochou v podobě kruhu. Název je vystředěn pod grafickým

prvkem.²⁷ Klíčové je rovněž pole, které dané logo obklopuje. Grafický manuál stanovuje jeho přesnou velikost a zakazuje, aby do něj cokoliv zasahovalo, aby byla zachována čistota a zřetelnost označení. Součástí užívání tohoto označení je rovněž možnost toto logo využívat nejen pro označení samotného výrobku, ale i na jiné propagační materiály. I v takovém případě se uplatní pravidla Grafického manuálu a dále podle „Pravidel“ platí, že musí být zjevné, že takové materiály propagují právě produkt, u něhož je užívání značky KLASA povoleno.

Z užívání značky KLASA však kromě práva využívat dané logo plynou i povinnosti. Je to zejména povinnost informovat Samostatné oddělení marketingu SZIF o změnách souvisejících s oceněným výrobkem. Může se jednat např. o změny v jeho výrobě nebo jeho složení, v takovém případě má pak Samostatné oddělení marketingu SZIF právo zvážit změny naplnění podmínek pro udělení označení a případně označení odejmout. Další povinností je dodržování podmínek pro získání označení KLASA obsažených v „Pravidlech“, přičemž důsledkem jejich porušení i po ocenění výrobku může být odebrání označení. Dále je výrobce povinen poskytovat součinnost při kontrole užívání označení KLASA, zejména ve smyslu uchování Certifikátu KLASA a technické dokumentace ověřené SZIF po dobu celých tří let vlastnictví značky a také poskytnutí veškerých informací týkajících se využívání značky kontrolním orgánům.

4.1.6 Kontrola užívání označení

Kontrolu značky KLASA provádí dva, resp. tři orgány. Prvním z nich je Samostatné oddělení marketingu SZIF, který, kromě funkce při udělování označení, plní podle Marketingových cílů zejména roli kontrolora dodržování podmínek užívání značky KLASA i po jejím získání a to jak konkrétních podmínek obsažených v „Pravidlech“, tak i obecněji vymezených funkcí a rolí značky KLASA v Marketingových cílech. Jinými slovy by se dalo říct, že kontroluje naplnění alespoň některé ze složek pojmu kvalita. Dále dohlíží na dodržování konkrétních pravidel užívání označení KLASA ve formě loga, jak stanoví Grafický manuál a „dbá na to, aby byla spojována pouze s

²⁷ Grafický manuál pro držitele značky KLASA. Dostupné z: www.eKLASA.cz/filespace/content/graficky_minimanual_znacky_KLASA.pdf

konkrétními produkty, kterým byla udělena a nebyla znehodnocena nevhodným užíváním a spojována s produkty, které by mohly poškodit pověst a roli značky²⁸.

Druhým orgánem kontroly je Státní zemědělská a potravinářská inspekce (dále jen „SZPI“), která ve spolupráci se Státní veterinární správou (dále jen „SVS“) ověřuje splnění všech kvalitativních podmínek označení KLASA. Tyto dva orgány tedy provádí faktickou kontrolu, ke které se rovněž váže povinnost výrobce oceněného produktu tuto zvýšenou míru kontroly strpět. SZPI společně se SVS provádí tuto kontrolu na základě rozdělení činností podle Zákona o potravinách. O výsledcích této kontroly vypracují protokol, který obdrží kontrolovaný výrobce, kontrolující orgán a Samostatné oddělení marketingu SZIF. V případě, že kontrola zjistí nedodržení podmínek udělení označení, může ministr zemědělství rozhodnout do 14 dnů od obdržení protokolu od Samostatného oddělení marketingu SZIF o odnětí označení.

4.1.7 Ukončení užívání označení

K odnětí označení KLASA může dojít z několika důvodů. Ve zkratce jde o situaci, kdy je výrobcí označení odebráno pro nedodržení nebo porušení některých podmínek stanovených v „Pravidlech“. Za prvé je to již výše zmíněný negativní výsledek kontroly užívání označení prováděný SZPI, resp. SVS. Dalším důvodem odnětí pak je nečestné chování držitelů značky zejména poškozující její jméno. Důvodem pro odnětí může být také neoznámení provedení změny výrobku, tedy porušení povinnosti plynoucí z podmínek pro užívání označení KLASA. Nejzávažnějším důsledkem porušení ustanovení „Pravidel“, a to v případě jejich hrubého nebo opakovaného porušení, může být odnětí označení KLASA u všech oceněných výrobku daného výrobce.

Druhým případem, kdy výrobce přestává být vlastníkem značky KLASA a přestává tak mít práva k jejímu užívání, je skončení tříleté lhůty, na kterou je toto označení udělováno. V takovém případě, jestliže nebylo zažádáno o prodloužení lhůty pro užívání označení, musí výrobce nejpozději do půl roku od ukončení platnosti certifikátu

²⁸ Marketingové cíle a zásady. Dostupné z: www.eKLASA.cz/filespace/content/cast_f.pdf

KLASA toto označení z daného výrobku odstranit. To samé platí v případě, že nedojde ke schválení žádosti o prodloužení užívání označení. Výrobce má také právo požádat o ukončení držení označení KLASA kdykoliv v průběhu tříleté lhůty. I pak musí do stanovené lhůty označení z výrobku odstranit.

Specifickým případem je situace, kdy je značka zneužívána nebo je užívána neoprávněně. V takové situaci je toto jednání stíháno soudně.

4.2 Regionální potravina

Tato značka je, stejně jako značka KLASA, označením Ministerstva zemědělství, avšak oproti označení KLASA je výrazně mladší. Ministerstvo zemědělství ji uděluje teprve sedm let (tj. od roku 2009, Klasu uděluje již od roku 2003). Největší „boom“ však toto ocenění zažívá zhruba v posledních dvou až třech letech, kdy je stále více propagováno v médiích. Důvodem je patrně stále rostoucí zájem společnosti o místní potraviny a suroviny, šířící se popularita vaření a zájem o jídlo a gastronomii obecně. Společnost se tak vrací k lokálním produktům a dává jim přednost před výrobky dováženými ze zahraničí. Podporu tuzemských výrobků však můžeme zaznamenat již u označení KLASA, kde je právě lokálnost výroby a původu produktu jedním z kritérií kvality. Značka Regionální potravina toto kritérium ještě zužuje a zaměřuje se na potraviny pocházející z jednotlivých regionů, kde region je podle Metodiky pro udělování značky „Regionální potravina“ v roce 2016 (dále jen „Metodika“) definován jako „územní celek vymezený pomocí administrativních hranic kraje, jako vyšší územně samosprávný celek“²⁹, tj. kraj podle zákona č.129/2000 o krajích.

4.2.1 Smysl označení a jeho funkce

Základním smyslem označení Regionální potravina je bezpochyby regionalita, jak vyplývá ze samotného názvu. Tento pojem má však dvě strany. Za prvé se jedná o přiblížení místních výrobků spotřebitelům a jejich zviditelnění na trhu a tedy usnadnění

²⁹ Metodika pro udělování značky „Regionální potravina“ v roce 2016. Dostupné z: www.regionálnipotravina.cz/files/metodika-a-loga/Metodika2016.pdf

nákupu spotřebiteli. Na druhou stranu však tímto projektem Ministerstvo zemědělství podporuje producenty takových výrobků. V neposlední řadě je také faktorem tohoto ocenění motivace k vyhledávání lokálních produktů a tudíž zdůraznění národní a regionální produkce a zvýšení její kvality. Pojem kvalita, se kterým v této práci operujeme, je v úvodu k označení Regionální potravina na webových stránkách této značky rozdělena na čtyři kategorie. Za prvé má toto označení zaručovat, že výrobek pochází z domácí produkce, tedy, že byl vyroben na území daného regionu. Kvalita je tedy v prvním bodě definována jako lokálnost výroby nebo původu potraviny. Za druhé to jsou gastronomické a senzorické vlastnosti, tj. chuť, vůně a čerstvost výrobku, která vyplývá právě z jeho lokální výroby. Rovněž je zde zmíněn negativní dopad dovážení potravin ze zahraničí na životní prostředí. Třetím rozměrem kvality je záruka kvality těchto produktů prostřednictvím vyššího tlaku na výrobce ve srovnání s výrobcem dovážené potraviny a to jak kvůli přísnějším podmínkám, které daný výrobce musí splnit a inspekci, kterým se musí podrobit, tak ale i od samotného spotřebitele, který od takto označené potraviny přirozeně očekává vyšší kvalitu. Posledním bodem je jedinečnost potraviny v porovnání s ostatními potravinami dostupnými na trhu, ať už dováženými nebo tuzemskými, přičemž jedinečnost se může projevat různým způsobem, např. tradiční recepturou, výrobním postupem nebo využitím regionální suroviny.

4.2.2 Právní úprava

Právní úprava označení Regionální potravina je velmi obdobná úpravě předchozího označení KLASA. Zákonným podkladem je zákon o ochranných známkách, protože Regionální potravina je stejně jako KLASA co do své právní povahy ochrannou známkou. Rovněž se na její užití použijí předpisy občanského práva upravující podmínky licenční a podlicenční smlouvy, na základě kterých může Ministerstvo zemědělství jako vlastník značky přenechat uživatelská práva k ní třetím osobám, v tomto případě výrobcům potravinových výrobků, které o toto označení požádají. Kvazipředpisy upravující konkrétní podmínky a pravidla pro užívání značky mají potom nejspíše povahu smluvních podmínek licenční smlouvy, které jsou závazné inter partes po uzavření této smlouvy, zároveň pak na základě tohoto práva dochází

k přechodu části vlastnického práva, práva užívacího k ochranné známce, toto působí erga omnes.

4.2.3 Podmínky získání značky

Podmínky získání značky Regionální potravina jsou definovány ve dvou dokumentech. Za prvé je to „Metodika“ a za druhé „Regionální podmínky pro udělení ocenění“, které se liší podle toho, ve kterém regionu výrobek o značku soutěží. Dalo by se říci, že základní podmínkou je naplnění definice Regionální potraviny podle „Metodiky“: „Regionální potravina ve smyslu této Metodiky je produkt (potravinářský nebo zemědělský výrobek) určený ke konzumaci konečnému spotřebiteli, který je vyroben v příslušném regionu a pochází zejména z tuzemských surovin.“³⁰ Tuto definici může rozložit na čtyři klíčové body: a) potravinářský nebo zemědělský výrobek, b) určený ke konzumaci konečnému spotřebiteli, c) vyrobený v příslušném regionu, d) pocházející zejména z tuzemských surovin. Za zmínku stojí body b) a d), kdy v bodu b) je klíčové, aby šlo o výrobek určený přímo konečnému spotřebiteli, tj. tak aby ho spotřebitel mohl využít, aniž by výrobek potřeboval dalšího zpracování třetí osobou. V bodu d) je pro výrobce důležité slovo „zejména“, které říká, že výrobek, v případě, že je složen z více surovin, nemusí obsahovat výhradně české suroviny, ale měly by převládat.

Další důležitou podmínkou je, že označení Regionální potravina se uděluje pouze výrobkům od malých až středních producentů, kdy velikost těchto producentů se zde definuje pomocí počtu zaměstnanců, kdy ten nesmí přesáhnout 250 zaměstnanců.

Podmínky, tak jak jsou definovány v „Metodice“, můžeme rozdělit do tří skupin: obecné, specifické a podmínky pro ocenění dalších regionálních potravin. Obecné podmínky obsahují zejména údaje o tom kdo, kde a jak může o ocenění Regionální potravina usilovat. První a druhá podmínka definují osobu žadatele jako provozovatele potravinářského podniku (fyzickou nebo právnickou osobu), který je usazen na území

³⁰ Metodika pro udělování značky „Regionální potravina“ v roce 2016. Dostupné z: www.regionálnipotravina.cz/files/metodika-a-loga/Metodika2016.pdf

ČR. Tato osoba nesmí naplňovat překážky pro provozování živnosti podle §8 zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon ve znění pozdějších předpisů, tedy zejména byl-li na její majetek prohlášen konkurz, je-li v insolvenční nebo jí byl uložen trest nebo sankce zákazu provozování živnosti. Stejně jako u označení KLASA, není možné podávat žádost prostřednictvím třetí osoby, může ji podávat pouze sám provozovatel potravinářského podniku, ať už je to konkrétní fyzická osoba nebo fyzická osoba, která je statutárním orgánem. Třetí podmínka stanoví tři náležitosti žádosti, kterými jsou identifikační údaje žadatele, technická dokumentace výrobku (s náhledem obalu nebo etikety výrobku) a čestného prohlášení o pravosti předložených dokumentů a věrohodnosti poskytnutých informací. K žádosti musí žadatel dále připojit kopii výpisu z Obchodního nebo Živnostenského rejstříku, nebo výpisu z evidence zemědělského podnikatele, která nesmí být starší tří měsíců. Takovou žádost potom podle následující podmínky žadatel podává vyhlášovateli soutěže ve stanoveném termínu a to buď osobně, poštou nebo elektronicky prostřednictvím datové schránky. Jak vyhlášovatel, tak i stanovený termín se liší podle konkrétního regionu. Dále musí ve stanoveném termínu žadatel dodat hodnotitelské komisi výrobek, který je hodnocen. Další podmínka stanoví, že výrobek hodnotí hodnotitelská komise (viz dále). Osmá podmínka upozorňuje, že přihlášený výrobek musí být v souladu s platnými normami právních předpisů, jak národního, tak i evropského potravinového práva, tj. zejména hygienické a technické normy a normy týkající se označování potravinářských výrobků. Kromě toho je nutný i soulad s jiným relevantním (ne nutně právními) předpisy. Devátá obecná podmínka vymezuje devět kategorií, ve kterých je značka Regionální potravina udělována. Jsou jimi „masné výrobky tepelně opracované, masné výrobky trvanlivé fermentované nebo masné výrobky trvanlivé tepelně opracované, sýry včetně tvarohu, mléčné výrobky ostatní, pekařské výrobky, včetně těstovin, cukrářské výrobky, včetně cukrovinek, alkoholické a nealkoholické nápoje, s výjimkou vína z hroznu révy vinné, ovoce a zelenina v čerstvé nebo zpracované formě, včetně hub a brambor, ostatní (med, lahůdkářské výrobky, skořápkové plody, ryby, koření, mlýnské výrobky, čaj, vejce a výrobky z vajec apod.)“³¹.

³¹ Metodika pro udělování značky „Regionální potravina“ v roce 2016. Dostupné z: www.regionálnipotravina.cz/files/metodika-a-loga/Metodika2016.pdf

Na rozdíl od obecných podmínek, které jsou ve velké části podobné pro všechny značky kvality Ministerstva zemědělství, upravují specifické podmínky pravidla a náležitosti, které jsou typické pro značku Regionální potravina. První z podmínek je v zásadě obecná a stanoví, že žadatel podá řádně vyplněnou žádost vyhlášovatelé soutěže ve stanoveném termínu. Druhá podmínka už cílí konkrétně na značku Regionální potravina a upravuje podmínky, které musí výrobek, který o toto označení žádá, splňovat. Stanoví, že výrobek musí být vyroben v regionu, kde podává žádost a musí být tvořen minimálně ze 70% regionálními, případně tuzemskými surovinami. Z toho hlavní surovina musí být 100% tuzemského původu a u ostatních neregionálních/ne tuzemských surovin musí být v technické dokumentaci uvedeno jejich procentuální zastoupení a původ. Třetí podmínka se týká výjimečného stupně kvality, který přihlášený výrobek musí splňovat. Různé formy kvality, které jsou klíčové pro získání označení Regionální potravina, jsou rozebrány výše. Čtvrtá podmínka ukládá žadateli povinnost přiložit k žádosti fotodokumentaci výrobku a obal nebo jeho návrh, toto platí pouze pro balené potraviny. Pátá specifická podmínka stanoví povinnost dodržovat pravidla výrobní a hygienické praxe u potravinářských a zemědělské praxe u zemědělských výrobků, což žadatel potvrzuje podpisem čestného prohlášení, které je součástí žádosti. Šestá podmínka stanovuje, že výrobek žádající o značku Regionální potravina musí být pravidelně uváděn do oběhu maloobchodu, tak aby se dostal ke konečnému spotřebiteli. Následující podmínka ukládá výrobcí povinnost součinnosti při kontrolách souvisejících s užíváním značky Regionální potravina. Poslední specifická podmínka opakuje to, co už je obsaženo v základní definici regionální potravina, tedy to, že regionální potravina je potravinou určenou konečnému spotřebiteli k přímé konzumaci nebo vyžadující minimální kulinářskou úpravu.

Třetí skupina podmínek upravených v „Metodice“ upravuje situaci, která umožňuje ocenit v každé kategorii podle deváté obecné podmínky jeden výrobek navíc. Ocenění těchto výrobků se řídí speciálními pravidly stanovenými regionálně a tyto výrobky nenesou logo Regionální potravina.

Poslední skupinou podmínek jsou podmínky regionální, které se liší podle toho, v jakém regionu podává žadatel žádost, je jich tedy celkem třináct různých druhů.

Podmínky jsou v některých bodech rozdílné, obecně ale upravují hlavně časové rozmezí na daný rok, ve kterém může být podávána žádost, adresu místa, kam má být žádost podána, jednotlivé části a přílohy žádosti tak, jak jsou v podstatě upraveny obecnými podmínkami v „Metodice“, datum a místo zasedání hodnotitelské komise (společně s termíny, kdy mají být dodány vzorky přihlášených výrobků) a datum a místo vyhlášení výsledků. Dále tyto podmínky stanovují akce, kde budou oceněné produkty prezentovány, což je významnou součástí získání ocenění Regionální potravina. Regionální podmínky rovněž stanoví limit produktů, které mohou být přihlášeny jedním výrobcem. Počet se liší podle jednotlivých regionů (např. v Jihočeském kraji max. 10, ve Středočeském kraji max. 5), což vyplývá z hojnosti žádostí v daném regionu.

4.2.4 Proces získání označení

Značka Regionální potravina je značkou Ministerstva zemědělství a jako takovou jí uděluje ministr zemědělství. Nicméně na celém procesu udělení této značky se podílí několik dalších orgánů. Správcem značky je samotné Ministerstvo zemědělství, konkrétně ho v této otázce zastupuje Kabinet ministra a Sekce potravinářských výrob – Úřad pro potraviny. Administrátorem značky je, stejně jako u značky KLASA, Státní zemědělský a intervenční fond (dále jen „SZIF“).

Proces získání označení začíná vyhlášením soutěže o značku Regionální potravina ve formě veřejné zakázky, kterou vyhlašuje Krajská nebo Regionální Agrární komora, případně třetí subjekt. Prvním krokem výrobce pro získání označení je správné vyplnění žádosti se všemi jejími částmi a přílohami, jak stanoví „Metodika“, případně „Regionální podmínky“ v daném kraji. Žádost musí být podána na místo a ve dny stanovené „Regionálními podmínkami“ konkrétního regionu, odkud výrobek pochází. Termín pro podávání žádosti musí být minimálně 15 dní před konáním hodnotitelské komise. Příjemce žádosti tuto žádost zkontroluje a ověří, jestli neobsahuje zjevné chyby a nesprávnosti nebo není-li neúplná a v případě, že ano, poskytne žadateli lhůtu k její opravě a doplnění, která činí podle obecných podmínek „Metodiky“ 5 dní, ale v jednotlivých „Regionálních podmínkách“ může být stanovena kratší doba. Příjemce žádosti žádost předává hodnotitelské komisi, tedy výkonnému orgánu vyhlašovatele soutěže, která je složena ze dvou zástupců Ministerstva zemědělství a po jednom

zástupci SZIF, Potravinářské komory, Agrární komory, krajského úřadu příslušného kraje, Státní veterinární správy a Státní zemědělské a potravinářské inspekce. Členové komise jsou jmenováni Ministerstvem zemědělství a je jich celkem osm, minimálně však pět. Jednání komise svolává její předseda, kterým je jeden ze zástupců Ministerstva zemědělství. Úkolem hodnotitelské komise je posouzení žádosti a konkrétního vzorku výrobku z hlediska věcného a vybrání vítěze v jednotlivých devíti kategoriích. Při hodnocení je kladen hlavní důraz na vazbu výrobku k danému regionu, jeho nadstandardní kvalitativní charakteristiku popsanou v žádosti a senzorické vlastnosti vzorku výrobku. Pokud je to nutné pro rozhodnutí, má hodnotitelská komise právo vyžádat si od žadatele další informace a dokumentaci k hodnocenému výrobku. Výsledek hodnocení odpovídá součtu nadpoloviční většiny hlasů přítomných členů hodnotitelské komise a je ve formě certifikátu postoupen vyhlášovatelem soutěže hejtmanovi daného kraje, který ho neprodleně postoupí ministroví zemědělství.

Ministr zemědělství uděluje značku Regionální potravina vybraným výrobkům na základě hlasování hodnotitelské komise ve formě certifikátu. Náležitosti tohoto certifikátu jsou název výrobku, identifikace výrobce, souhlas s užívání loga a datum počátku a ukončení užívání loga. Přitom platí, že na udělení značky není žádný právní nárok a to i v případě, že jsou splněny všechny podmínky a to z toho důvodu, že podkladem pro rozhodování hodnotitelské komise jsou i senzorické vlastnosti výrobku, které vyžadují velmi subjektivní hodnocení.

4.2.5 Užívání označení

Držitel značky Regionální potravina je v „Metodice“ definován jako subjekt, který zvítězil ve své kategorii, získal platný certifikát Regionální potraviny a dodržuje pravidla pro užívání loga Regionální potraviny. Získání certifikátu značky Regionální potravina je spojeno s právy a povinnostmi výrobce i státních orgánů. Základním právem výrobce je umístění loga Regionální potraviny (viz příloha č.4) na výrobek, který byl touto značkou oceněn (nemůže ho tedy umístit na všechny své výrobky, ocenění se vždy vztahuje pouze na jeden konkrétní výrobek). Toto právo má výrobce po dobu čtyř let a toto období je konkrétně vymezeno v certifikátu. Společně s tímto právem má výrobce taktéž povinnost toto logo na výrobek umístit do šesti měsíců od

udělení ocenění a užívat logo podle pravidel stanovených v Logomanuálu Regionální potraviny. Tento dokument vymezuje, jak logo Regionální potraviny vypadá a jak má být řádně užíváno. Logo je zde definováno takto: „Základní varianta loga se skládá z grafické části – symbolicky zobrazená krajina v kruhu s typickým zeleným zoubkovaným okrajem a z části textové – na stuze umístěném nápisu „Regionální potravina“.“³². Při užívání loga je důležité, aby logo bylo viditelné, tj. nesplývalo s podkladem a aby nic do něj nezasahovalo. Logo má rovněž podle Logo manuálu Regionální potraviny odlišné varianty podle konkrétních regionů, kde je logo doplněné o název kraje.

K dalším povinnostem výrobce patří zejména poskytovat informace o změnách týkajících se oceněného výrobku, ty, které se vztahují na obal výrobku a přesahují údaje uvedené v technické dokumentaci, je rovněž nutné oznámit písemně nebo elektronicky datovou schránkou nebo zajištění součinnosti při informační kampani o regionálních potravinách. Držitel loga také průběžně informuje správce značky o místech, kde budou oceněné výrobky uváděny do oběhu. V neposlední řadě se musí držitel ocenění podrobit zvýšeným kontrolám Státní veterinární správy a Státní zemědělské a potravinářské inspekce (dále jen „SVS“ a „SZPI“).

4.2.6 Kontrola užívání označení

Jednou z nedílných povinností plynoucích z užívání označení Regionální potravina je zvýšená míra kontroly výrobce ze strany státu. Orgánem, který vykonává tuto kontrolu je SZPI nebo SVS. Tyto dva orgány provádí kontrolu na základě rozdělení činností podle Zákona o potravinách. Kontrolují veškeré kvalitativní kritéria a další podmínky, na základě kterých došlo k udělení označení Regionální potravina. V případě, že při kontrole zjistí, že došlo k neoznámené změně těchto kritérií nebo k jejich porušení, podává orgán podnět k odnětí označení Regionální potravina správci značky a to může vést až k odnětí označení.

³² Logo manuál Regionální potraviny. Dostupné z: www.regionalnipotravina.cz/files/metodika-a-loga/120530-RP-logomanual-uprava_FIN.pdf

4.2.7 Ukončení užívání označení

Existují dva důvody pro ukončení užívání označení Regionální potravina. Prvním z nich je odnětí tohoto označení, ke kterému dochází zejména v případě nedodržení nebo porušení podmínek a pravidel pro užívání tohoto označení. „Metodika“ vymezuje sedm důvodů pro odnětí certifikátu označení Regionální potravina. Prvním důvodem je změna výrobku v jeho složení, technologii výroby nebo technologického postupu, přičemž tato změna musí vést ke změně konečného charakteru výrobku, tedy takové změně, která způsobuje, že již výrobek nesplňuje podmínky pro označení Regionální potravina. Druhým důvodem je ukončení výroby výrobku nebo jeho uvádění do oběhu. Třetím důvodem je nedodržení pravidel stanovených v „Metodice“. Čtvrtým důvodem je uvedení nepravdivých nebo neúplných údajů v žádosti. Pátý důvod vyplývá z šetření kontrolních orgánů SZPI nebo SVS, kdy došlo k závažnému zjištění, zpravidla rovněž souvisejícím s porušením nebo nedodržení pravidel pro užívání označení. Šestým důvodem je používání loga Regionální potraviny v rozporu s manuálem k jeho užívání a poslední důvod je nečestné chování výrobce a držitele označení, jehož důsledkem je poškozování jména značky. V případě zjištění některého z výše uvedených důvodů může být podán podnět správci značky. Podnět k šetření může podávat vyhlášovatel soutěže, administrátor, hodnotitelská komise, SZPI nebo SVS a to kdykoliv v průběhu trvání držení certifikátu. Správce značky tento podnět prošetří a na základě šetření rozhodne o odnětí nebo ponechání označení držiteli značky.

Druhým způsobem ukončení užívání označení Regionální potravina je uplynutí čtyřleté lhůty k jeho užívání. Přesné datum ukončení užívání označení je stanoveno v certifikátu Regionální potraviny uděleného Ministerstvem zemědělství. Po uplynutí lhůty musí výrobce ze svého výrobku do 6 měsíců odstranit logo Regionální potraviny. Po uplynutí lhůty může výrobce podat novou žádost o udělení značky Regionální potravina.

4.3 České označení „bio“

Další označení kvality je společně s označením KLASA pravděpodobně nejznámější. Toto označení je specifické jak svou podobou, tak i právní úpravou.

V České republice se zpravidla můžeme setkat se dvěma označeními biopotravin. Jedním z nich je tzv. „zebra“, což je označení české a jeho úprava je obsažena v zákoně č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ekologickém zemědělství“), druhým označením je potom označení Evropské unie ve formě bílého lístku z hvězd na zeleném podkladě. Toto označení je někdy uváděno vedle označení národního na biopotravinách od roku 2010 a podléhá úpravě nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91 (dále jen „nařízení o ekologické produkci“). Někdy se na potravinách můžeme setkat i s „biology“ některých jiných členských států nebo s pouhým slovním označením „bio“ nebo „eko“, oba případy jsou podle nařízení Rady rovněž v pořádku.

Jak je uvedeno výše, české označení je upraveno zákonem o ekologickém zemědělství. Tento zákon navazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie, zejména nařízení o ekologické produkci a upravuje to, co v těchto nařízeních upraveno není, tj. to, co Evropská unie ponechává na úpravě jednotlivých členských států. Zákon o ekologickém zemědělství upravuje označování tzv. bioproduktů, které jsou definovány jako „...jakákoliv surovina rostlinného nebo živočišného původu pocházející z ekofarmy, na kterou je vystaven platný certifikát.“³³, biopotravin definovaných jako „...potravina vyrobená za podmínek uvedených v zákoně o ekologickém zemědělství a předpisech EU a splňující požadavky na jakost a zdravotní nezávadnost stanovené zvláštními právními předpisy, na niž bylo vydáno osvědčení o biopotravině.“³⁴ a ostatních bioproduktů, což je podle §3 zákona o ekologickém zemědělství ekologické krmivo nebo ekologický rozmnožovací materiál. Klíčovým pojmem je zde tedy ekologické zemědělství, které je specifickým druhem zemědělství podléhajícím celé škále přísných podmínek a kontrol, jejichž důsledkem je potom certifikace „produkt ekologického zemědělství“ neboli „bio“ a tedy získání označení, které dává spotřebiteli informaci o určité, velmi konkrétní kvalitě tohoto produktu.

³³ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*. Praha, 2012. Str.4.

³⁴ DAMOHORSKÝ, M.; MÜLLEROVÁ, H.; SMOLEK, M.; SNOPOKOVÁ, T. *Zemědělské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. Str.135.

Pojem kvalita zde nabývá zcela odlišný význam, kde za kvalitní v rámci tohoto označení považujeme produkty vyrobené v rámci ekologického zemědělství, tedy klíčovými aspekty kvality jsou zde ekologie, ochrana životního prostředí a šetrný přístup k přírodním zdrojům.

4.3.1 Smysl označení a jeho funkce

Smyslem označení „bio“ je zejména zdůraznění původu potraviny, nicméně necílí, jako např. označení Regionální potravina, na konkrétní místo nebo region, ale spíše se soustředí na způsob jejího vzniku. Značku „bio“ nesou produkty, které vznikly v rámci určitého alternativního druhu zemědělství. Evropské právo vymezuje základní cíle ekologického zemědělství jako „udržitelný systém řízení zemědělství“, ve smyslu respektování přírodních cyklů a systémů, rozvoje biodiverzity atp., „získávání produktů vysoké jakosti a získávání celé řady potravin a jiných zemědělských potravin, které odpovídají spotřebitelské poptávce po zboží vyrobeném za použití postupů, jež nepoškozují životní prostředí, zdraví lidí, zdraví rostlin nebo zdraví a dobré životní podmínky zvířat.“³⁵ Toto označení má tedy jednak zdůraznit určitou specifickou kvalitu pramenící právě z ekologie místa jejich původu a způsobu vzniku, ale také poukazuje na jinou možnost produkce potravin, která je šetrnější k životnímu prostředí a přírodním zdrojům. Zároveň má toto označení zdůraznit, že výrobky ekologického zemědělství mají vyšší kvalitu a jakost než výrobky běžného zemědělství. Funkcí tohoto označení je tedy jednak role informační, kdy značka „bio“ na výrobku informuje spotřebitele o specifické kvalitě daného výrobku, která spočívá v tom, že tento výrobek byl vyroben na základě podmínek ekologického zemědělství, tj. jeho výrobou nedošlo k poškození životního prostředí, neobsahuje geneticky modifikované organismy, při jeho vzniku nebyly použity pesticidy, u zvířat to znamená volný chov atd. Zároveň hraje toto označení roli i pro producenty, kteří mají přístup k dotacím z Programu rozvoje venkova Ministerstva zemědělství. V neposlední řadě je to i nástroj státu, kterým podporuje ochranu životního prostředí.

³⁵ DAMOHORSKÝ, M.; MÜLLEROVÁ, H.; SMOLEK, M.; SNOPOKOVÁ, T. *Zemědělské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. Str. 133.

4.3.2 Právní úprava

Základním koncepčním východiskem úpravy ekologického zemědělství je akční plán, který zpracovává Ministerstvo zemědělství na určité časové období a schvaluje jej vláda. V současné době platí akční plán na období 2016-2020, ve kterém Ministerstvo zejména srovnává a hodnotí splnění předchozího akčního plánu a dále stanovuje cíle na následující období. Klíčovým problémem v současné době je zejména zvýšení podílu ekologicky obhospodařovaných ploch na plochy běžného zemědělství a podpora trhu s biopotravinami a to hlavně českých biovýrobků a osvěta o nich. Srovnání s předchozím akčním plánem ukazuje růst stanovených hodnot, ale ne v předpokládané míře.

Právní úprava je u označení „bio“ daleko hlubší a zároveň oficiálnější než u předchozích druhů označení a je úzce provázaná s úpravou Evropské unie. Základním předpisem je zde nařízení o ekologické produkci a nařízení na něj navazující – nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a nařízení Komise (ES) č. 1235/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí. Oblasti, které těmito nařízeními nejsou upraveny, jsou potom dále rozvedeny v zákoně o ekologickém zemědělství, což je klíčový předpis českého práva pro tuto oblast. Na něj potom navazují prováděcí předpisy, zejména vyhláška Ministerstva zemědělství č. 16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství (dále jen „prováděcí vyhláška“).

4.3.3 Podmínky získání označení

Podmínky získání označení jsou spíše předmětem obecné úpravy nařízení o ekologické produkci a do textu zákona o ekologickém zemědělství se promítají jen náznaky. Rada definuje tyto podmínky jako tzv. pravidla produkce a upravuje je ve třetí hlavě nařízení. Dále je rozděluje na pravidla obecná a prováděcí, která jsou dále upravena v prováděcích nařízeních Komise. Mezi základní požadavky na zemědělskou produkci neboli ekologické zemědělství podle terminologie zákona o ekologickém

zemědělství, patří zejména zákaz používání GMO, kdy je zakázáno tyto organismy používat v jakékoli fázi zemědělské produkce („...nesmí se používat jako potraviny, krmivo, činidla, přípravky na ochranu rostlin, hnojiva, pomocné půdní látky, osivo, vegetativní rozmnožovací materiál, mikroorganismy a zvířata“³⁶). Dále je to zákaz používání ionizujícího záření pro ošetření ekologických potravin, krmiv či surovin, které mají být součástí ekologických potravin nebo krmiv. Poslední obecná podmínka stanoví, že je možné, aby osoba podnikající v ekologickém zemědělství v některé části svého podniku produkovala i produkty, které nesplňují tyto podmínky, v případě, že tato produkce bude od té ekologické jasně oddělena.

Další zásady jsou potom rozděleny podle rostlinné a živočišné produkce, produkce akvakultury a mořských řas a dalších. U rostlinné produkce jsou to podle článku 12 nařízení o ekologické produkci pravidla upravující šetrné zacházení s půdou jako přírodním zdrojem, např. obdělávání tak, aby byl zachován nebo zvýšen obsah organických látek v půdě a zvýšena biologická rozmanitost půdy, víceleté střídání plodin, užívání hnojiv a dalších pomocných půdních přípravků jen pokud byly schváleny pro tento typ zemědělství, prevence škod škůdci za pomoci přirozených nepřátel, střídání odrůd a plodin, užívání pouze ekologicky vypěstovaného osiva atd.

U pravidel živočišné produkce je kladen důraz na přístup hospodářských zvířat na otevřená prostranství, omezení jejich počtu, aby nedošlo k omezení jejich vývojových, fyziologických a etologických potřeb. Důležité je oddělit chov ekologických hospodářských zvířat od ostatních. Tato část rovněž upravuje přirozenou plemenitbu zvířat ekologické produkce a minimalizaci utrpení zvířete v průběhu jeho života. Krmiva zvířat musí primárně pocházet ze stejného ekologického podniku nebo alespoň z podniku ekologického zemědělství, jinak podléhají schválení.

Článek 22 nařízení o ekologické produkci ale stanoví, že ve výjimečných případech může být udělena výjimka z výše uvedených pravidel, pokud je to v souladu se zásadami a cíly úpravy tohoto nařízení.

³⁶ Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/9.

Klíčovou podmínkou pro zpracované potraviny je také podmínka, že výrobek, který má nést označení „bio“ musí být složen alespoň z 95% ze složek, které odpovídají pravidlům ekologického zemědělství.

4.3.4 Proces získání označení

Podle úpravy zákona o ekologickém zemědělství má proces získání označení dvě části. V první řadě musí být zemědělec nebo výrobce vůbec zařazen do ekologického zemědělství, tj. musí být certifikována jeho výroba jako celek. Za druhé potom dochází k certifikaci konečného výrobku, který se dostane ke spotřebiteli.

Základní podmínkou první fáze je podání žádosti o registraci osoby podnikající v ekologickém zemědělství, která musí splňovat určité náležitosti. Zákon o ekologickém zemědělství vymezuje zejména identifikační údaje, které musí v žádosti uvést fyzická nebo právnická osoba jako žadatel, tj. jméno, obchodní firmu nebo název, státní občanství nebo sídlo, adresu pro doručování, rodné nebo identifikační číslo a dále u právnické osoby ještě identifikační údaje osob, které jsou statutárním orgánem. Dále musí být v žádosti specifikována ekofarma³⁷ a to hlavně označení hospodářských budov, provozních zařízení a pozemků, kde bude zemědělský podnikatel hospodařit. Vzor žádosti je potom přílohou vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 16/2006 Sb. a žadatel zde musí dále vyplnit údaje o způsobu, jakým bude produkty uvádět do oběhu. Žádost se podává Ministerstvu zemědělství, přitom platí, že tuto žádost musí podávat každý hospodářský subjekt, který na trh uvádí výrobky označené jako ekologické nebo z přechodného období, ať už jde o ekologického zemědělce, výrobce biopotravin, obchodníka s biopotravinami, dovozce nebo vývozce. Výjimku tvoří maloobchody, které pouze prodávají produkt konečnému spotřebiteli.

Druhou podmínkou registrace podnikatele ekologického zemědělství je uzavření smlouvy s kontrolní organizací, kterou je v České republice společnost KEZ o.p.s., ABCERT AG, BOKONT CZ s.r.o. a BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol.

³⁷ „Samostatná, uzavřená hospodářská jednotka, kde zemědělský podnikatel provozuje ekologické zemědělství.“ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*. Praha, 2012. Str.4.

s r.o.. Tyto organizace jsou pověřené prováděním certifikací a jejich následné kontroly v rámci ekologického zemědělství. Všechny tyto organizace musí navíc splňovat pravidla normy pro kontrolní a certifikační postupy ČSN EN 45011. V praxi musí některá z těchto organizací provést tzv. vstupní kontrolu, při které se zjišťuje soulad s podmínkami zákona o ekologickém zemědělství a vydává o ní potvrzení, které potom zasílá Ministerstvu zemědělství. Ve skutečnosti tedy dochází k uzavření takové smlouvy s kontrolním orgánem ještě před tím, než je vůbec podána žádost o registraci.

U zemědělců je ještě nutné připojit k žádosti osvědčení o zápisu do evidence zemědělského podnikatele.

Je rovněž nutné se ujistit, že půda, na které má být hospodařeno v rámci ekologického zemědělství, je zanesena buď ve Veřejném registru půdy LPIS nebo evidována v katastru nemovitostí. V případě evidence půdy v LPIS, je nutné před podáním žádosti oznámit půdní bloky, na kterých má být hospodařeno podle pravidel ekologického zemědělství, Agentuře pro zemědělství a venkov.

V případě, že je žádost bezchybná, vystaví Ministerstvo zemědělství potvrzení o registraci a osoba je zanesena do Registru ekologických podnikatelů. K takové registraci dochází pouze jednou u každého subjektu, každá nová povaha činnosti toho stejného subjektu se pouze oznamuje kontrolní organizaci a ta ji do registru dodatečně zanáší. Žadatel rovněž může podat Ministerstvu zemědělství žádost o udělení výjimky z běžných pravidel ekologického hospodaření. Postupu při udělování výjimek je upraven v metodických pokynech Ministerstva zemědělství. Výjimky jsou udělovány na omezenou dobu a některé jsou zpoplatněny kolkem. V případě, že žádost obsahuje neúplné informace, je žadatel vyzván k doplnění ve stanovené lhůtě a v případě, že tak neučiní, je řízení zastaveno.

Dnem doručení bezchybné žádosti Ministerstvu zemědělství, začíná žadateli běžet tzv. přechodné období. Toto období je různě dlouhé pro jednotlivé druhy ekologického zemědělství (např. u orné půdy je dva roky, u vinic a chmelnic tři roky, u zvířat podle velikosti a druhu šest týdnů až dvanáct měsíců) a představuje určitou fázi přechodu mezi klasickým a ekologickým zemědělstvím, kdy se půda, rostliny nebo zvířata mají adaptovat na podmínky ekologického zemědělství a kdy jsou právě z toho důvodu již

dodržována pravidla ekologického zemědělství. V některých případech může Ministerstvo zemědělství přechodné období zkrátit a stejně tak i prodloužit v případě, že byl pozemek kontaminován produkty nepovolenými v ekologickém zemědělství.

Druhou fází získání označení „bio“ je kontrola samotného produktu ekologického zemědělství. Certifikaci zde provádí výše zmíněné kontrolní orgány a to na žádost. Před vydáním certifikátu probíhá kontrola daného produktu z hlediska splnění požadavků zákona o ekologickém zemědělství a nařízení Rady. Certifikát je vydán na jeden rok až patnáct měsíců a to do třiceti dnů od provedení kontroly. V případě odepření vydání osvědčení produktu to musí kontrolní orgán do třiceti dnů od provedení kontroly písemně odůvodnit.

4.3.5 Užívání označení

Obsahem užívání označení jsou určitá práva a povinnosti vztahující se k ekologickému zemědělství. Základním právem z toho vyplývajícím je užívání loga „biovýrobků“ (viz příloha č.4), které spotřebitele informuje o splnění podmínek a pravidel ekologické produkce u daného výrobku, ale zároveň i poukazuje na status celého výrobce (nebo alespoň jeho části) jako ekologického zemědělce a zdůrazňuje z toho plynoucí vyšší kvalitu oproti jiným výrobkům. K použití loga se vážou i povinnosti, v souladu se kterými takové logo musí být používáno. Jejich úprava plyne částečně z úpravy zákonné a úpravy nařízení o ekologické produkci a je dále rozvedena v prováděcí vyhlášce a v Logo manuálu pro české biologo. Vzhled loga je vyobrazen jednak v příloze vyhlášky a dále jeho použití popsáno v Logo manuálu pro české biologo, kde je opět zdůrazněno dodržení barevnosti loga, vymezena ochranná zóna loga, do které nesmí nic zasahovat a uvedeny správné a špatné příklady užití loga v praxi, tak aby byla zachována jasná představa o českém „biologu“ pro spotřebitele. Součástí označení na obalech konečného výrobku je také kód kontrolní organizace (CZ-BIO-001, CZ-BIO-002, CZ-BIO-003 nebo CZ-BIO-004).

Další povinnosti uživatele označení jsou vymezeny v nařízení Rady i v zákoně o ekologickém zemědělství. Patří sem zejména povinnost informovat příslušný kontrolní orgán o změnách souvisejících s ekofarmou. První ze změn se týká změny výměry

ekofarmy, která musí být písemně oznámena Ministerstvu zemědělství, které do 30 dnů provede změnu v evidenci. Druhá změna se týká změny vlastníka ekofarmy, a protože tak dochází ke změně subjektu registrovaného v Registru ekologických podnikatelů, je nutné požádat o novou registraci (viz výše). Se třetí změnou subjekt ekologického zemědělství upravuje povahu svoji činnosti, tak jak ji vymezil v původní žádosti. Povahu činnosti může subjekt buď rozšířit, nebo zúžit a obě změny musí písemně oznámit kontrolnímu subjektu, u kterého má uzavřenou smlouvu.

Samozřejmostí je také povinnost dodržovat podmínky a pravidla ekologického zemědělství upravená v zákoně o ekologickém zemědělství, nařízení o ekologické produkci a prováděcích předpisech k oběma, přičemž důsledkem porušení může být ztráta postavení ekologického zemědělce nebo možnosti užívat označení. Dodržování této povinnosti potom zkoumají kontrolní orgány při pravidelných kontrolách.

4.3.6 Kontrola užívání označení

Zákon o ekologickém zemědělství stanoví, že dozor nad dodržováním podmínek a pravidel ekologického zemědělství a užívání označení „bio“ vykonává ministerstvo. Ministerstvo zemědělství však tuto povinnost může formou veřejnoprávní smlouvy přenést na jinou právnickou osobu, taková osoba je potom tzv. kontrolním subjektem. V současné době to jsou v České republice čtyři organizace: KEZ o.p.s., ABCERT AG, BIOKONT CZ s.r.o. a BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r.o., které provádějí tuto kontrolu na základě smlouvy, kterou s nimi musí subjekt ekologického zemědělství před podáním žádosti o registraci uzavřít. Tyto organizace kontrolují dodržování pravidel ekologického zemědělství, na základě jejichž splnění může producent užívat označení „bio“ a dále kontrolují, jestli nedošlo k naplnění skutkové podstaty přestupků nebo správních deliktů vymezených v zákoně o ekologickém zemědělství. V případě, že dojde k naplnění skutkové podstaty těchto přestupků, resp. správních deliktů, navrhne kontrolní organizace Ministerstvu zemědělství použití konkrétní sankce (pokuty nebo zvláštního opatření). O provedené kontrole vydávají kontrolní organizace podle nařízení o ekologické produkci osvědčení.

4.3.7 Ukončení užívání označení

Subjekt ekologického zemědělství pozbývá možnost užívat označení „bio“ buď v situaci, kdy tato možnost zanikne nebo v případě, že ji Ministerstvo odebere. První případ nastává v případě, že osoba podnikající v ekologickém zemědělství zemře, zanikne nebo dojde k převodu nebo přechodu vlastnictví ekofarmy na jinou osobu v případě, že tato nehopodaří na jiné ekofarmě. V druhém případě Ministerstvo označení odebere tak, že zruší registraci osoby podnikající v ekologickém zemědělství a to tehdy, jestliže o to osoba písemně požádá nebo z moci úřední. Z moci úřední může ministerstvo zrušit registraci, poruší-li subjekt opakovaně pravidla stanovená zákonem o ekologickém zemědělství nebo přepisy Evropské unie, přičemž je definováno, že opakovaně znamená, že k porušení došlo ve lhůtě jednoho roku od právní moci rozhodnutí o uložení pokuty pro porušení pravidel. Ministerstvo může dále zrušit registraci v případě, že ekologický podnikatel nezíská do 12 měsíců od konce přechodného období ani jedno osvědčení na bioprodukt (to samé platí pro výrobce biopotravin, výrobce nebo dodavatele ekologických krmiv a dodavatele ekologického rozmnožovacího materiálu, kdy lhůta je 24 měsíců a musí získat označení „bioprodukt“ opakovaně) nebo v případě, že subjektu vyprší platnost smlouvy o kontrolní činnosti a neuzavře do 30 dnů novou.

4.4 Česká potravina

Označení Česká potravina je nejnovějším označením Ministerstva zemědělství. Tato značka reaguje na stále se zvyšující počet označení kvality na potravinovém trhu, který v důsledku spíše spotřebitele mate, než aby mu výběr při nákupu usnadňoval. Podle Ministerstva zemědělství má toto logo zamezovat výrobcům, kteří nesplní podmínky pro užívání označení Česká potravina, označovat své potraviny zavádějícími názvy nebo obrázky informujícími o českém původu produktu. S touto značkou přichází Ministerstvo zemědělství v rámci novely zákona o potravinách. Podle jeho tiskové zprávy k této novele Ministerstvo říká: „V zákoně o potravinách jsme měnili paragrafy tam, kde bylo dosavadní znění pro veřejnost nepřesné a nedávalo jí tolik informací, které o potravinách chtěla mít.... Nápis „česká potravina“, „vyrobena v České republice“, českou vlajku, mapu České republiky a podobná loga a texty odkazující na

český původ výrobku už budou moci výrobci dobrovolně použít, jen když splní jasně dané podmínky.³⁸ Novela tohoto zákona byla předána na začátku května 2016 prezidentovi k podpisu.

4.4.1 Smysl označení a podmínky jeho získání

Smyslem označení a jeho úpravy v zákoně o potravinách je předejít matoucím označením potravin ve smyslu jejich českého původu a zamezit výrobcům klamat spotřebitele. Novela zákona jasně vymezuje podmínky, za kterých může výrobce označit produkt jako český, resp. použít označení Česká potravina a tyto jsou rovněž uvedeny v dokumentu Pravidla pro dobrovolné označování „Česká potravina“ a použití loga (dále jen „Pravidla“). Tyto podmínky můžeme rozdělit do dvou skupin – pro nezpracované a zpracované potraviny. U nezpracovaných potravin (včetně mléka a vinařských produktů) vyžaduje novela zákona jejich 100% původ z České republiky. V případě více fází výroby potraviny, musí všechny tyto fáze probíhat na území ČR. U zpracovaných potravin musí být zaručen 75% původ z České republiky, kdy toto kritérium se posuzuje podle hmotnosti jejich jednotlivých složek. Důraz je kladen jak na původ surovin, tak i na výrobu a zpracování konečného produktu. Cílem je zamezit označování potravin jako českých, ve chvíli kdy se tu pouze zabalí nebo pouze minimálně zpracují. Klíčovým se v tomto případě jeví i odlišení potravin zpracovaných a nezpracovaných, kdy nezpracované potraviny jsou „Pravidly“ definovány jako „...potraviny, které nebyly zpracovány, včetně produktů, které byly děleny, porcovány, odseknuty, plátkovány, vykostěny, rozsekány, zbaveny kůže, rozdrčeny, nakrájeny, očištěny, ořezány, vyloupány, rozemlety, zchlazeny, zmrazeny, hluboce zmrazeny nebo rozmrazeny, vinařské produkty a mléko.“³⁹ a zpracované potraviny potom tvoří zbytkovou kategorii všech ostatních potravin. Důraz je u tohoto označení dán na jeho dobrovolné užívání. Kromě označení Česká potravina „Pravidla“ dále upravují i použití označení „vyrobena v České republice“, které může být užíváno u potravin, u nichž všechny fáze výroby proběhly na území České republiky.

³⁸ Tisková zpráva Ministerstva zemědělství, „Česká potravina“ bude skutečně česká. Ministerstvo zemědělství prosadilo na vládě změnu zákona. Dostupné z: www.eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2015_ceska-potravina-bude-skutecne-ceska.html

³⁹ Pravidla pro dobrovolné označování „Česká potravina“ a použití loga. Dostupné z: www.eagri.cz/public/web/file/449699/Ceska_potravina_Vestnik.pdf

4.4.2 Užívání označení

„Pravidla“ dále upravují i vzhled označení ve formě loga (viz příloha č.4) a definují jeho vzhled, barevné spektrum a velikost jeho ochranného pole a stejně tak i způsob, jakým má být řádně užíváno. Hlavní výhodou užívání tohoto loga by mělo být zdůraznění původu surovin a procesu výroby potravin v České republice určitou státem garantovanou známkou, jejíž podmínky a pravidla užívání jsou upraveny na zákonné úrovni.

Některé organizace ale spatřují problém ve snadné vzhledové zaměnitelnosti loga České potravinářské komory ČR „Český výrobek“. Například podle časopisu dTest, který se účastnil i podávání připomínek k návrhu novely zákona o potravinách, by velká grafická podobnost těchto log mohla vést k zmatení spotřebitele zejména z toho důvodu, že podmínky pro užívání obou označení se částečně liší.

4.5 Český výrobek – Potravinářská komora ČR

Další označení kvality, které zdůrazňuje tuzemský původ potravin je označení Potravinářské komory ČR Český výrobek. Potravinářská komora ČR je zájmovým a neziskovým sdružením výrobců a zpracovatelů zemědělské produkce z odvětví potravinářského průmyslu a její označení Český výrobek existuje od roku 2011 a jako takové je zapsáno do rejstříku ochranných známek. Jeho smyslem je „...podpořit prodej výrobků českého původu cestou objektivního informování spotřebitele o původu výrobku, resp. původu surovin, z nichž je vyroben, při zohlednění vybraných kvalitativních parametrů...“⁴⁰. Označení je udělováno ve čtrnácti kategoriích podle

⁴⁰ Pravidla pro udělení značky „Český výrobek – garantováno Potravinářskou komorou ČR“. Dostupné z www.foodnet.cz.

druhů potravin (např. maso a masné výrobky, mléko a mléčné výrobky) a podmínky pro jeho udělení se liší podle dané kategorie výrobku. Většinou stanovují procentuální podíl složek potravin, který musí pocházet z tuzemska.

4.5.1 Proces získání označení a jeho užívání

Označení uděluje prezident Potravinářské komory ČR (dále jen „PK ČR“) po schválení výkonnou radou na základě žádosti, která musí být podána sekretariátu PK ČR. Může ji podat jak člen PK ČR, tak i její nečlen, pro členy je však stanovena sleva z poplatku za její užívání. Žádost musí obsahovat několik náležitostí jako je identifikace žadatele formou výpisu z obchodního nebo živnostenského rejstříku nebo čestné prohlášení, že žadatel není v likvidaci a musí ji podávat přímo výrobce, nikoliv zmocněný zástupce. K žádosti žadatel připojí i technickou dokumentaci výrobku, ve které musí zejména zdůraznit původ surovin výrobku a místo jeho výroby. Žádost v první fázi posuzuje sekretariát z formálního hlediska, případně vyzve žadatele k její opravě. V druhé fázi pak posuzuje žádost věcně a vydává o ní stanovisko, které společně s žádostí předává výkonné radě.

Jako ochranná známka je to označení udělováno na základě podlicenční smlouvy mezi PK ČR a žadatelem, na jejíž uzavření však není právní nárok ani při splnění podmínek pro získání označení. Součástí této smlouvy je mimo jiné grafické znázornění loga a manuál značky, technická dokumentace výrobku a ustanovení o ročním poplatku za užívání značky. Smlouva je uzavírána na dobu maximálně tři let a po uplynutí lhůty může být prodloužena.

Hlavním právem plynoucím z užívání značky Český výrobek je užívání loga (viz příloha č.4), které je definováno v příloze 1 Kompletní dokumentaci značky „Český výrobek – garantováno Potravinářskou komorou ČR“. S jeho užíváním jsou však spojeny i povinnosti, zejména uhradit roční poplatek nebo označení užívat způsobem, který ho neznevažuje a tak, aby bylo zjevné, pro který výrobek je užíváno. Výrobce musí rovněž PK ČR informovat o změnách týkajících se výrobku, zejména jeho výroby a užívání označení. Kontrolu tohoto užívání a dodržování těchto práv a povinností provádí sekretariát PK ČR, v některých případech může požádat o spolupráci Státní

zemědělskou a potravinářskou inspekci nebo Státní veterinární správu. V případě, že výrobce nedodržuje podmínky smlouvy, svým chováním poškozují značku Český výrobek nebo označení získal na základě uvedení nepravdivých nebo neúplných údajů v žádosti, může prezident PK ČR navrhnout výkonné radě odstoupení o podlicenční smlouvy.

4.6 Česká cechovní norma

Zbrusu nová značka Potravinářské komory ČR (dále jen „PK ČR“) vznikla teprve v roce 2015 a první produkty s ní byly oceněny na začátku toho roku. Tato značka částečně napodobuje podobné označení výrobků z Rakouska a jeho smyslem je zdůraznit výrobu produktu podle stanoveného technologického postupu. Cechovní norma je normou, která opravuje kvalitativní parametry pro výrobu i pro výrobek samotný. Toto označení je zejména reakcí sdružení výrobců potravin na zrušení platnosti československých cechovních právních norem a vznik určitého legislativního vakua, které se toto označení snaží zaplnit. Z toho důvodu PK ČR vytvořila systém českých cechovních norem, které musí být dodržovány pro získání tohoto označení, které vypovídá o vyšší kvalitativní charakteristice výrobku.

Označení Česká cechovní norma je z právního hlediska ochrannou známkou a pro jeho užívání tedy musí být uzavřena podlicenční smlouva s PK ČR. Pro získání tohoto označení musí být primárně podána žádost, ve které je identifikován žadatel a jeho výrobek. Tuto žádost může podat pouze provozovatel potravinářského podniku, který v době podání žádosti uvádí daný výrobek na trh. Žádost posuzuje správce značky, kterým je PK ČR a v případě, že žádost schválí, je se žadatelem uzavřena podlicenční smlouva. Jejím obsahem je zejména právo umístit na výrobek logo značky „Vyrobeno podle české cechovní normy“ (viz příloha č.4). Toto právo je zpoplatněno.

4.7 Český výrobek - Český výrobek s.r.o.

Dalším označením kvality je označení Český výrobek soukromé společnosti Český výrobek s.r.o. (viz příloha č.4). Toto označení je registrováno u Úřadu průmyslového

vlastnictví jako ochranná známka a jako takové je udělováno již od roku 2006, kdy představovalo jediné označení svého druhu. Jeho smysl je podporovat výrobce českých produktů a jejich výrobky, tedy výrobky, jejichž suroviny jsou z České republiky a jejichž výroba probíhá také v tuzemsku a zdůraznit kvalitu takových výrobků spotřebiteli. Dalším kritériem tohoto označení je potom i národnost zaměstnanců výrobce, která by alespoň v určité části měla být česká. Na rozdíl od většiny ostatních označení kvality se značka Český výrobek nevztahuje pouze na potraviny, ale ze škály oceněných výrobků tvoří potravinářské výrobky i přesto polovinu.

Jako ochrannou známku je možné toto označení užívat na základě podlicenční smlouvy za splnění určitých podmínek. Společnost Český výrobek s.r.o. při udělování této značky sleduje zejména výrobu produktů, která musí probíhat v České republice, jejich složení, které musí být minimálně z 50% tvořeno surovinami z ČR a naposledy národnost zaměstnanců výrobce, kdy ten musí zaměstnávat aspoň nějaké Čechy. V případě, že není možné suroviny výrobku získat v ČR a tedy naplnit druhou podmínku, může být splnění této podmínky nahrazeno splněním podmínky 100% české práce. Mezi další podmínky patří například to, že potraviny nesmí obsahovat separát nebo že výrobce musí dodržovat zákonné a ekologické normy a reklamační řád nebo platit daně a odvody na sociální a zdravotní pojištění. Kontrolu těchto podmínek provádí sama společnost Český výrobek s.r.o. a to jak při uzavírání smlouvy, tak i v průběhu užívání značky. Kontrola výrobců, je dále zajištěna i prostřednictvím zveřejnění podlicencí na Úřadu průmyslového vlastnictví. Společně s uzavřením smlouvy musí být zaplacen poplatek, který se ve své výši liší podle počtu označovaných výrobků a ročního obrátu výrobce a pohybuje se mezi 1.000 – 60.000,- Kč.

4.8 Český výrobek – Nadační fond Český výrobek

Třetím označením s názvem Český výrobek je označení Nadačního fondu Český výrobek (viz příloha č.4), které je ze všech označení vůbec nejstarší a české výrobky podporuje už od roku 1994. Opět je to označení, které se nevztahuje pouze na potraviny, ale na rozdíl od označení společnosti Český výrobek s.r.o. pouze nízké procento oceněných výrobků s tímto označením jsou potraviny. Označení má co do právní formy opět formu ochranné známky zapsané u Úřadu průmyslového vlastnictví a tak je pro její

užívání nutné uzavřít podlicenční smlouvu. Aby taková smlouva mohla být uzavřena, musí být splněny následující podmínky. Za prvé musí být žádající společnost ve vlastnictví českých občanů a výtěžek podnikání se nesmí převádět mimo ČR, tj. výrobce musí platit daně v ČR. Dále musí být podána žádost, která obsahuje identifikaci výrobce a čestné prohlášení, že není v likvidaci a musí být zaplacen licenční poplatek 5000,- Kč za rok. Splnění těchto podmínek a kontrolu jejich dodržování provádí komise Nadačního fondu Český výrobek. V porovnání s jinými označeními, která se zaměřují na kvalitu ve smyslu tuzemského původu výrobku, jsou podmínky tohoto označení nejméně specifikované a poměrně široké.

4.9 „Vím, co jím a piju“

Označení „Vím, co jím a piju“ je součástí mezinárodního programu Healthy Choices společnosti Choices International Foundation pocházejícího a známého zejména v Holandsku, který mají za cíl usnadnit spotřebiteli orientaci mezi výživovými hodnotami potravin a certifikovat produkty, které jsou z hlediska těchto hodnot vyváženější a tedy zdravější a pro spotřebitele vhodnější. Hlavním smyslem tohoto označení je tedy pomoc spotřebiteli při výběru potravin podle standardů zdravé výživy. Kvalita je u tohoto označení vnímána z hlediska zdraví jako vyvážené nutriční složení potravin.

Kritéria pro získání tohoto označení jsou stanovena mezinárodně programem Choices a vyplývají z kritérií Světové zdravotnické organizace a Organizace OSN pro výživu a zemědělství. V rámci dvou obecných skupin potravin – základní a nezákladní skupina výrobků, podle toho jestli tyto potraviny jsou nebo nejsou zdrojem základních složek výživy, se posuzuje výše jednotlivých nutričních hodnot a to zejména nasycených a transmastných kyselin, soli a přidaného cukru v jednotlivých potravinách. Potraviny jsou dále rozděleny na jednotlivé podkategorie (např. ovoce a zelenina, mléčné výrobky atd.), které obsahují přesné vymezení povolené výše těchto a další nutričních hodnot ve výrobku.

Proces získání označení je klasicky zahájen na žádost, v rámci které předloží žadatel zprávu o nutričním složení výrobku podle výše uvedených kritérií vypracovanou akreditovanou laboratoří a nezávislý odborný hodnotitel tuto zprávu posoudí z hlediska

splnění požadavků programu „Vím, co jím a piju“. Hodnotitel vyhotoví o této kontrole protokol, který předá společnosti Vím, co jím a piju o.p.s., která na jeho základě rozhodne o udělení „Certifikátu kvality“, který opravňuje k užívání označení. Protože je značka „Vím, co jím a piju“ ochrannou známkou, musí být pro její užívání uzavřena podlicenční smlouva, která se zpravidla podepisuje na 12 měsíců. Za udělení licence potom musí být zaplacen poplatek 6000,- Kč za 12 měsíců.

Užívání označení představuje především možnost užívat logo tohoto programu (viz příloha č.4) a být tak součástí mezinárodního řetězce označení kvality a zdraví prospěšných potravin. Logo musí být užíváno v souladu se Směrnicí pro logo „Vím, co jím“. Společně s logem musí být na obalu výrobku zveřejněno i tzv. „velkých 8“ nutričních hodnot, což je energie (kJ/kcal), bílkoviny, sacharidy a z toho cukry, tuk a z toho nasycené mastné kyseliny, vláknina a sodík a ideálně i informace o významu vyvážené a pestré stravy a dodržování zdravého životního stylu.

4.10 Regionální produkt

Další ze značek, které se neudělují výlučně potravinám, je Regionální produkt. Toto označení je soukromým označením Asociace regionálních značek a má na 24 různých podob podle regionu původu oceněného výrobku (viz příloha č.4). Systém těchto značek vznikl za účelem podpory převážně malých a středně velkých producentů výrobků s vazbou na region nikoliv pouze potravin, ale jakýchkoli produktů. Prostřednictvím těchto označení dochází k zviditelnění tradic a kultury ve známých i zapomenutých regionech. Tradiční produkty mají velký význam pro cestovní ruch daného regionu a jejich podpora tudíž vede i k rozvoji místní ekonomiky.

Základními podmínkami pro získání tohoto označení je původ výrobku v daném regionu, jeho kvalita, šetrnost výrobku k životnímu prostředí a jeho jedinečnost plynoucí ze vztahu k regionu (např. tradice, místní suroviny, řemeslná práce, motiv regionu nebo jiná výjimečná vlastnost). Některé podmínky se mohou ve svém rozsahu v jednotlivých regionech mírně odlišovat.

V každém regionu rozhoduje o udělení označení jiná komise na základě žádosti, která musí obsahovat zejména identifikaci výrobce a výrobku. Daná komise složená z části z výrobců různých oborů z daného regionu a z části ze zástupců Asociace regionálních značek potom přezkoumá naplnění výše uvedených kritérií a v případě, že jsou splněna, udělí označení. Užívání označení je zpravidla spojeno s poplatkem. Užívání spočívá zejména v možnosti označit produkt logem daného regionu, které je specifické pro každý region.

4.11 Zdravá potravina

Toto označení existuje teprve od roku 2013 a je soukromým označením sdružení Zdravá potravina. Jeho podtitul zní „Čteme etikety za vás“, což v zásadě vysvětluje smysl a cíl tohoto označení. Při udělování tohoto označení se neprovádí žádné laboratorní analýzy nebo chuťové testy, ale zkoumají se pouze informace uvedené na etiketě výrobku. Smyslem označení je tedy upozornit na produkty, které splňují podmínky vyhovujícího složení, v tom smyslu, že například neobsahují žádná aditiva nebo mají vysoký podíl hlavní složky potraviny. Dále toto označení také vypovídá o jasném původu potraviny. Kvalita má tedy u toho označení dvě složky – informaci o původu a dobré složení.

Získání označení Zdravá potravina má dvě fáze. Prvním krokem je zařazení potraviny do databáze „Zdravých potravin“ a uveřejnění těchto potravin na internetových stránkách označení Zdravá potravina. Za tím účelem musí výrobce nejprve kontaktovat sdružení Zdravá potravina a dále musí být jeho potravina zhodnocena z hlediska stanovených kritérií. Při posuzování výrobku se zkoumají kritéria ze tří skupin – označování, bezpečnost a kvalita složení potravin. V rámci kategorie označování potravin se zkoumá, jestli je na etiketě výrobku uveden český výrobce, země původu, schválené zdravotní tvrzení podle nařízení (EU) č. 432/2012 nebo schválené výživové tvrzení podle nařízení (ES) č.1924/2006 nebo jestli je na etiketě uvedeno některé jiné označení kvality (např. KLASA, Bio apod.). V druhé kategorii se zkoumá bezpečnost výrobku, tedy hlavně počet potravinových aditiv ve složení. Poslední kategorie hodnotí hlavně podíl hlavní složky v potravine (např. podíl masa u masných výrobků), obsah aromat, palmového tuku, extraktu z droždí, škrobu

nebo modifikované škrobu atp. Za každou položku seznamu má výrobek možnost získat několik plusových nebo minusových bodů a v případě, že potravina získá dvacet nebo více bodů, má nárok na udělení označení Zdravá potravina.

Toto označení je opět registrováno jako ochranná známka a proto v druhé fázi musí být podepsána podlicenční smlouva, která umožňuje výrobcí označit daný výrobek logem Zdravá potravina. Tuto smlouvu musí výrobce podepsat jen v případě, že chce logo na svých výrobcích uvádět. Logo (viz příloha č.4) musí být užíváno v souladu s pravidly obsaženými v Logomanuálu "Čtete etikety za vás". Za užívání loga musí být rovněž zaplacen poplatek, jehož výše je upravena v platebním sazebníku a odvíjí se od výše ročního obrátu výrobce.

4.12 Program Česká kvalita

Program Česká kvalita je součástí národní politiky kvality a byl vytvořen v roce 2002 s cílem podporovat výrobu a prodej kvalitních výrobků s původem v České republice, v úmyslu zajistit konkurenceschopnost na mezinárodním trhu. Tento program cílí zejména na malé a střední producenty a opět se snaží spotřebiteli zjednodušit orientaci při nákupu tím, že poskytne vybraným výrobkům státní známku kvality. Důvod vzniku programu pramení z nepřehledné škály značek kvality na českém trhu s různou mírou důvěryhodnosti. V rámci tohoto programu se stát snaží vytvořit přehledný systém označení kvality nejen pro potravinářské výrobky s vysokou důvěryhodností a zárukou státu. Z hlediska označování kvality potravin do toho programu patří jedno označení - Česká kvalita – Czech made (viz příloha č.4). O udělení označení rozhoduje Rada kvality ČR, která je v této oblasti poradním orgánem vlády, ve spolupráci se Sdružením pro oceňování kvality, které přijímá žádosti a vede řízení po formální stránce. V současné chvíli však tímto označením není označen žádný potravinářský výrobek.

4.13 Shrnutí

V České republice v tuto chvíli existuje nepřehledné množství různých ochranných známek, které slouží k označení kvality výrobku. Můžeme je rozdělit do dvou skupin

podle toho, kdo je vytvořil, a tedy kdo je jejich vlastníkem, na ochranné známky soukromoprávních subjektů, zejména nejrůznějších sdružení, ale i společností a ochranné známky veřejnoprávních subjektů, kde je většinou známka registrovaná Ministerstvem zemědělství. Podle toho se mírně odlišuje jednak právní úprava těchto označení (viz kapitola Právní úprava označení kvality), ale i jejich důvěryhodnost a to, jakým způsobem je spotřebitel vnímá. Podle judikatury NSS „Ochranná známka slouží především subjektům, které se svými výrobky nebo službami vstupují na trh, tj. vstupují do soutěžních vztahů s producenty obdobných výrobků nebo poskytovateli obdobných služeb. Je skutečností, že takovými subjekty tradičně byly a stále jsou především osoby soukromého práva, nejčastěji nejrůznější právnické osoby soukromého práva (tedy především obchodní společnosti, družstva apod.) nebo fyzické osoby, neboť zejména v jejich řadách je třeba hledat většinu výrobců a dodavatelů konkrétních výrobků či služeb.“⁴¹ V případě označení kvality je to, ale spíše naopak, resp. ze širokého množství ochranných známek označujících kvalitu potravin jsou právě ty, které jsou ve vlastnictví subjektu veřejného práva, více užívané a pro spotřebitele známější a důvěryhodnější.

Jak je uvedeno v úvodu, smysl každé této ochranné známky se mírně liší, ale v zásadě sledují tři aspekty kvality: původ a tradici, vliv na životní prostředí a složení a vliv na zdraví člověka. V současné chvíli neexistuje žádný předpis, který by množstvím a významem nějakým způsobem reguloval. Úprava vychází ze zákona o ochranných známkách, který novelou rozšířil okruh osob, které mohou ochrannou známku nechat registrovat tak, že si ji v současné chvíli může nechat zapsat v podstatě každý. „Na rozdíl od předchozí úpravy zákona o ochranných známkách, podle které mohli ochranné známky nabývat pouze podnikatelé v rozsahu předmětu svého podnikání zapsaného v živnostenském nebo jiném rejstříku ke dni podání přihlášky, návrh zákona nadále tuto podmínku nestanoví a rozšiřuje tím možnost vlastnit ochrannou známku na jakékoli fyzické či právnické osoby způsobilé k právním úkonům.“⁴² I to vede k nadměře a nepřehlednosti označení kvality na potravinovém trhu.

⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu spis. zn. 6 A 39/2001.

⁴² HORÁČEK, R. *Práva na označení a jejich vymáhání: zákon o ochranných známkách, zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení, zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. Str.3.

Předpis, který se částečně snaží toto regulovat, je novela zákona o potravinách, která ovšem ještě nevešla v planost a tato navíc reguluje jen část označení týkajících se označení původu potravin v tuzemsku a spíše se snaží předcházet lživým a klamavým praktikám výrobců a prodejců, kteří označují označením o českém původu produkty, které byly v tuzemsku zpracovány jen minimálně. Možná by tedy nebylo úplně nemístné o takové celkové úpravě těchto označení uvažovat. Ať je jejich konkrétní smysl jakýkoli, všechny se více či méně zaměřují na stejný cíl, a to usnadnit spotřebiteli orientaci na potravinovém trhu a zdůraznit tak opravdu kvalitní výrobky. V situaci, kdy je ale označení více než deset, toto nemůže na spotřebitele působit příliš důvěryhodně a tento je spíše vystaven nutnosti odlišovat kvalitu výrobku samostatně i v případě, že jsou výrobky označeny značkami, protože nemůže mít přehled o různých podmínkách všech existujících označení. Inspirací takové plošné úpravy by mohla být například úprava rakouská (viz dále).

V neposlední řadě je třeba zdůraznit rozsáhlou úpravu ekologického zemědělství a z ní vyplývající označení „bio“. Toto označení je ze všech výše uvedených označení nejlépe známé a spotřebitelem stále více akceptované. Ministerstvo zemědělství s cílem růstu významu tohoto označení vypracovává akční plán, který sleduje vývoj tohoto označení a obecně i rozvoj ekologického zemědělství v ČR. Ačkoliv současný akční plán na období 2016-2020 uvádí, že od roku 1990, kdy v ČR byly pouze tři ekofarmy, zažívá ekologické zemědělství růst a že v tomto ohledu patří Česká republika mezi vedoucí státy EU⁴³, v posledních letech nebyl nárůst podílu ekologického zemědělství na běžném zemědělství a prodeje bioproduktů zdaleka tak velký. Důležité je, že se podařilo zvýšit podíl českých bioproduktů na trhu, avšak bude to patrně cena těchto výrobků, která spotřebitele při nákupu takto označených potravin odrazuje.

⁴³ V těsné blízkosti např. za Rakouskem, které je v oblíbenosti bioprodukce u spotřebitele typické (viz dále).

5 Označení kvality v Rakousku

V Rakousku se můžeme setkat se čtyřmi uznávanými označení kvality – AMA jakostní pečeti, AMA bio pečeti, ÖGE označením jakosti a Austria označením jakosti. Zatímco AMA jakostní pečeť a AMA bio pečeť jsou označení kvality, která jsou udělována výhradě u potravin a v oblasti potravinářství, Austria označení jakosti je udělováno zejména u služeb a jakéhokoliv dalšího zboží či výrobků zpracovaných podle rakouských kvalitativních standardů. ÖGE označení jakosti je zaměřeno na kvalitu potravin z pohledu jejího ideálního složení, co se živin a jejího přínosu a vlivu na stravování zdraví společnosti týče. Soukromých označení kvality potravin pak v Rakousku evidujeme přes sto, přičemž podmínky těchto jednotlivých označení se značně liší.

5.1 AMA jakostní pečeť a AMA bio pečeť

Bezesporu nejznámějším označením kvality potravin v Rakousku je označení AMA – Gütesiegel - AMA jakostní pečeť (viz příloha č.5). Toto označení je udělováno ve své současné podobě od roku 2007, avšak jeho historie sahá až do roku 1992, ze kterého pochází také původní znění AMA zákona⁴⁴, kterým byla zřízena právnická osoba veřejného práva, Agrarmarkt Austria, jakožto instituce která dle definice uvedené v § 3 AMA zákona má za úkol monitorovat ceny zemědělských výrobků na vnitrostátních a zahraničních trzích, např. podnikat opatření ke zvýšení kvality (ve formě směrnic schvalovaných rakouským Ministerstvem pro zemědělství, lesnictví, životní prostředí a vodohospodářství) v oblasti zemědělských produktů a dalších produktů a rovněž podporovat marketing v oblasti zemědělských výrobků.

Na základě jedné z výše zmíněných směrnic pak vznikla jako první ze zmiňovaných označení AMA jakostní pečeť. Tato značka v sobě zahrnuje pro podobné typy kvalitativních značek potravin zcela běžné prvky – klade důraz na prvotřídní kvalitu

⁴⁴ Bundesgesetz über die Errichtung der Marktordnungsstelle „Agrarmarkt Austria“ (AMA-Gesetz 1992) StF: BGBl. Nr. 376/1992 (NR: GP XVIII RV 482 AB 590 S. 73. BR: AB 4279 S. 555.) – Spolkový zákon č. 376/1992 Sb. o zřízení Agrarmarkt Austria (AMA zákon).

vstupních surovin, na přísné hygienické a technologické postupy při výrobě, na regionalitu surovin, jako i použití domácí pracovní síly při výrobě. Na rozdíl od jiných srovnatelných tuzemských a evropských označení kvality potravin však AMA jakostní pečeť rozlišuje mezi celou řadou oborů, resp. druhů potravin, ve kterých, resp. za které je udělována a v těchto konkrétních případech klade na výrobu a samotné potraviny a výrobky velmi přísné kvalitativní nároky – tak např. v oblasti chovu drůbeže a výroby drůbežího masa rozlišuje AMA jakostní pečeť mezi jednotlivými druhy drůbeže a pro každý druh má vlastní směrnici, definující pravidla chovu, zpracování a výroby, jakož i užití drůbežího masa v gastronomii.

Pokud uchazeč o AMA jakostní pečeť splní všechny podmínky a uspěje v řízení o povolení jejího užívání, může touto potom označovat své výrobky, přičemž označování svých výrobků uchazeč činí na základě uzavřené licenční smlouvy s Agrarmarkt Austria, který má AMA jakostní pečeť registrovanou jako ochrannou známku. V současné době působí na trhu přes 800 držitelů licence AMA jakostní pečeti. Samozřejmostí je, že aby mohl např. výrobce mléčných výrobků používat AMA jakostní pečeť, musí nejen on sám a jeho výrobní postupy splňovat podmínky AMA jakostní pečeti, ale rovněž i všechny články v daném výrobním řetězci, počínaje zemědělcem, od kterého pochází mléko. V celém AMA programu je pak přes 47.000 členů, převážně zemědělců, kteří přísné standardy AMA jakostní pečeti splňují, na prodejních pultech obchodů pak lze nalézt v současné době přes 3.000 výrobků nesoucí označení AMA jakostní pečeti.

Samozřejmostí jsou rovněž pravidelné kontroly ze strany Agrarmarkt Austria, které probíhají ve třech stupních: v prvním stupni je za kontrolu svých výrobků zodpovědný sám výrobce, resp. zemědělec, který má povinnost své výrobky pravidelně kontrolovat, o těchto kontrolách pořizovat záznamy a zpřístupnit tyto Agrarmarkt Austria. V druhém stupni jsou pak výrobci a výrobky kontrolovány externími kontrolory, jejichž seznam vede Agrarmarkt Austria a kteří jsou na základě zápisu v tomto seznamu oprávněni kontroly provádět. Ve třetím stupni jsou pak závěry učiněné kontrolory zapsány v seznamu Agrarmarkt Austria podrobeny přezkumu nezávislých, často mezinárodních, kontrolních institucí, tak aby byla zajištěna pokud možno co největší správnost, zároveň ale i nezávislost prováděné kontroly. Ročně je takto provedeno zhruba 15.000 kontrol

na místě u konkrétních výrobců a zemědělců a zanalyzováno přes 11.000 jednotlivých produktů v rámci výrobního řetězce.

AMA jakostní pečeť existuje kromě červenobílého provedení pro rakouské výrobky rovněž v modrobílém provedení pro produkty dovážené do Rakouska z EU, které se dobrovolně podrobí pravidlům AMA jakostní pečeti a mají zájem získat licenci na používání tohoto označení.

Mladším sourozencem AMA jakostní pečeti je pak AMA bio pečeť (viz příloha č.5). Jak již název tohoto označení napovídá, získají tuto pečeť jen produkty, které pocházejí z biologického zemědělství, přičemž kritéria pro udělení AMA bio pečeti jsou stejně přísná jako u AMA jakostní pečeti a obsahují navíc ještě bio podmínku. Právní úprava směrnic Agrarmarkt Austria týkajících se AMA bio pečeti vychází z právních předpisů Evropské unie a tyto částečně implementuje. Podobně jako u AMA jakostní pečeti rozlišuje i AMA bio pečeť rakouské a unijní potraviny – rakouské bio potraviny získají červenobílé označení v rakouských národních barvách, ty unijní černobílé.

5.2 ÖGE označení jakosti

ÖGE označení jakosti (viz příloha č.5) je udělováno rakouskou společností pro výživu, přičemž jeho zaměření cílí kromě kvality dané potraviny (když se vysoká kvalita v tomto kontextu rozumí automaticky) zejména na složení konkrétní potraviny a správné a žádoucí nutriční hodnoty dané potraviny. Toto označení si klade za cíl zejména zajistit vysokou kvalitu potravin podávaných v zařízeních, ke kterým má přístup široká veřejnost (restaurace, školní jídelny, veřejné jídelny), které jsou navíc nejen kvalitní, ale i zdravé, neboť obsahují správné nutriční složení. Právní rámec ÖGE označení jakosti tvořilo nařízení č. 273/1942 Sb. o jakostních pečetích, které pozbylo k 31. 12. 2009 platnosti a od této doby chybí platná právní úprava, která by se zabývala ÖGE označením jakosti. Toto je však nadále používáno a rakouskou společností pro výživu udělováno. Udělení licence samotného označení se pak řídí obecnými předpisy rakouského občanského zákoníku a je soukromoprávního charakteru.

5.3 Austria označení jakosti

Austria označení jakosti (viz příloha č.5) je univerzálním označením jakosti, které je udělováno pro splnění konkrétních kritérií rakouským pracovním společenstvím pro podporu kvality. Toto označení patří mezi jedno z nejstarších označení kvality vůbec⁴⁵ se pro označení potravin a vyzdvihování jejich vysoké kvality používalo v zejména v minulosti. V současné době je toto používáno zejména pro zboží, jen málo pro služby a u potravin se s tímto můžeme setkat opravdu jen velmi zřídka, neboť kvalitativní standardy a požadavky na potraviny jsou v současné době zcela odlišené od požadavků na např. náradí a tudíž jen těžko zastřešitelné tímto společným jakostním označením.

5.4 Shrnutí situace v Rakousku

Situace na potravinovém trhu Rakouska je tedy, co týče označení kvality, ještě zahlcenější než v ČR. Existuje zde přes sto různých označení ve formě ochranných známek, přičemž je opět můžeme rozdělit do dvou skupin, podle toho, kdo je jejich vlastníkem. Soukromoprávní subjekty, tj. zejména různá zájmová sdružení nebo samotní výrobci vytvořili přes sto různých označení kvality potravin udělovaných na základě odlišných skupin podmínek a pro různé skupiny potravin. Některé z těchto označení jsou i označení privátních značek řetězců. Ve vlastnictví státu jsou v Rakousku pouze čtyři, přičemž nejvýznamnějšími jsou ta udělovaná státní institucí Agrarmarkt Austria, zvláštním orgánem zřízeným zákonem právě za účelem udělování a kontroly označení kvality AMA. Obecná úprava těchto označení, rozlišujeme označení AMA a AMA bio, vyplývá přímo ze zákona, který tato označení upravuje už od roku 1992. Jejich tradice v Rakousku je tedy silně zakořeněná. Označení AMA potom rozlišuje několik odvětví podle různých skupin potravin a jejich úprava je obsažena v jednotlivých směrnících, které dále detailněji vymezují podmínky pro jednotlivá odvětví. Rovněž kontrola tohoto rozsáhle užívaného označení (v Rakousku je toto označení téměř na všech potravinách) je poměrně komplexní a má tři části: odpovědnost výrobce za kvalitu, kontrola externích kontrolorů na základě veřejnoprávní smlouvy s Agrarmarkt Austria a kontrola nezávislých institucí.

⁴⁵ Pochází již z roku 1942.

6 Závěrečné shrnutí

6.1 Průnik veřejného a soukromého práva

Z hlediska právních aspektů označování potravin musíme podle výše uvedeného rozlišit dvě fáze užívání tohoto označení. V první fázi označení vzniká a to tak, že je ve většině případů registrováno u Úřadu průmyslového vlastnictví jako ochranná známka. Tu si dle její zákonné úpravy může registrovat jakákoli fyzická nebo právnická osoba. Její právní úprava je předmětem zákona o ochranných známkách, tedy součástí práva na ochranu průmyslového vlastnictví a tedy obchodního a ještě obecněji soukromého práva. Už v této fázi je ale potřeba tato označení dále rozdělit podle toho, kdo je registruje. Z toho pohledu musíme rozlišit dva typy nejčastěji zapisujících subjektů a to na jedné straně Ministerstvo zemědělství, tedy orgán státní moci a subjekt veřejného práva. Druhou skupinou subjektů pak tvoří nejrůznější zájmová nebo obecně prospěšná sdružení (různých právních forem), případně přímo samotní výrobci nebo jejich sdružení, ať již fyzické nebo právnické osoby. Tyto jsou jasným subjektem práva soukromého.

Tento rozdíl mezi subjekty je potřeba zdůraznit zejména ve dvou ohledech. Prvním z nich je právě druhá fáze užívání označení kvality a to je přenos užívacích práv plynoucích z vlastnictví ochranné známky na třetí osoby. V případě ochrany kvality potravin jsou to zejména živnostníci nebo společnosti, které potraviny vyrábí. V této souvislosti musí strany uzavřít licenční smlouvu, která je obecně upravena základním předpisem soukromého práva – Občanským zákoníkem. Protože se jedná o právní jednání v rámci soukromého práva, bude zde i Ministerstvo zemědělství figurovat jako subjekt soukromého práva.

Druhým bodem, kde se rozdílnost právního charakteru vlastníků označení projeví, je jejich kontrola. Zatímco označení nestátních kontrola probíhá na základě smlouvy a podmínek v ní dohodnutých, případně nějakých interních kvazipředpisů daného sdružení, které označení uděluje, u označení kvality Ministerstva zemědělství dochází k výkonu kontroly, resp. správního dozoru v mezích správního práva. Z tohoto by mělo plynout, že kontrola je prováděna přísněji a orgány, které k tomu mají náležité nástroje

a kvalifikaci. Je však třeba poznamenat, že z několika na sobě nezávislých průzkumů vyplývá, že spotřebitelé spíše věří označením, jejichž kontrolu provádí nezávislé organizace.

Zajímavá je i úprava porušení smlouvy a v ní stanovených práv a povinností a tedy naplnění skutkové podstaty deliktu. Primárně se k takovému porušení bude přistupovat jako k porušení smluvní povinnosti a bude se tedy řídit úpravou Občanského zákoníku. Důsledkem může být například náhrada způsobené škody, případně nemajetkové újmy. Některé zákony však upravují i skutkové podstaty přestupků a správních deliktů, jejichž obsahem je právě porušení práv k průmyslovému vlastnictví, jejichž smyslem je posunout ochranu průmyslového vlastnictví na veřejnoprávní úroveň.

6.2 Srovnání s rakouskou právní úpravou

Z předchozí kapitoly jsme se dozvěděli, že škála označení v Rakousku je ještě daleko širší než v České republice a že jejich úprava je na první pohled velmi podobná. Máme zde rovněž dvě skupiny označení podle toho, jestli jsou vlastněny subjektem veřejného práva a garantovány státem nebo jestli je vytváří subjekty práva soukromého. Nejrozšířenější a nejpřísněji upravené označení je označení AMA, které se objevuje na většině zdejších potravin a je rovněž velmi přísně upraveno. Tady se jednotlivé úpravy začínají rozcházet. Systematika právní úpravy je podobná jako v ČR, tj. existuje zde nějaký základní zákon, jako podklad pro jejich vznik a dále tzv. směrnice, tedy kvazipředpisy a soubory smluvních podmínek k licenčním smlouvám, které upravují označení detailně. Co do počtu těchto předpisů je ale rakouská úprava daleko detailnější, protože obsahuje sadu směrnic pro každou specifickou skupinu potravin. Z toho vyplývá, že tato úprava je vůči výrobcům daleko přísnější a vyžaduje vyšší standard kvality, má pro spotřebitele tedy daleko vyšší výpovědní hodnotu.

Ta je zaručena i daleko přísnější trojstupňovou kontrolou, která je prováděna jednak státem a jednak i nezávislými organizacemi často mezinárodní povahy. Důležitost označení kvality na rakouském potravinovém trhu dokazuje i to, že první označení pochází už ze začátku 90. let a že pro jeho úpravu, udělování a kontrolu byla vytvořena samostatná státní instituce.

Ačkoliv je tedy škála označení i jejich úprava v Rakousku velmi obdobná té české, je potřeba si uvědomit rozdílnost tohoto prostředí a tedy důvody pro její úpravu. Za prvé je kvalita potravin v Rakousku velmi důležitá a představuje vysokou společenskou hodnotu, což ostatně dokazuje i rozsah a detailnost úpravy nejrozšířenějšího označení kvality AMA. Naproti tomu v ČR je to něco, co se naše společnost začíná teprve učit, proto za prvé nepřiznáváme označením takovou váhu a za druhé ani přesně nevíme, jak s nimi nakládat a co od nich očekávat. Rakouský občan je na označení kvality „svých“ potravin zvyklý, pečeť AMA může najít na naprosté většině potravin. Potravina, která podmínky označení nesplňuje a označení nezískala, není v zásadě na rakouském potravinovém trhu konkurenceschopná. O důležitosti pečeti AMA svědčí i skutečnost, že tuto pro své výrobky získávají i diskontní výrobci potravin, resp. výrobci produkující vlastní značky velkých obchodních řetězců (skupiny REWE a Spar), což zároveň potvrzuje, že potraviny bez AMA pečeti mají značnou konkurenční nevýhodu a značně stíženou pozici na potravinovém trhu.

Přísný přístup má Rakousko pak k potravinám dováženým z ciziny, ve srovnání se stejnými výrobky domácí produkce. Ačkoliv dovážené potraviny mají možnost získat „importní“ verzi označení AMA, toto označení ve své grafické podobě má modrou, resp. černou bravu místo červené barvy (která v konkrétním logu navíc vytváří de facto rakouskou vlajku) a tedy na první pohled zdůrazňuje jeho odlišnost od rakouské, domácí produkce. Otázkou je, jestli taková úprava nemůže být v rámci Evropské unie považována za určitý druh diskriminace produktů z jiných členských států a tedy případně v rozporu např. s článkem 34 SFEU a tedy nepředstavuje-li zásah do vnitřního trhu a omezení volného pohybu zboží. Odpověď na tuto hypotetickou otázku může být samozřejmě dvojitá, spíše však rakouská úprava nijak neodporuje komunitárnímu právu⁴⁶, neboť daná rakouská úprava nepředstavuje nikterak nepřekonatelnou bariéru vstupu na rakouský trh, nikterak přímo nediskriminuje dovozce, ani přímo nezvýhodňuje domácí výrobce potravin – podmínky pro získání AMA pečeti jsou zcela transparentní a pro všechny stejné, získání licence na užívání AMA pečeti je možný pro kohokoliv.

⁴⁶ S ohledem na skutečnost, že v minulosti nebylo vedeno a v současné době není vedeno mezi Rakouskem a EU žádné soudní ani jiné řízení, jehož předmětem by byla tato problematika.

Skutečnost, že průměrný Rakušan vnímá celou problematiku kvalitativního označování potravin podstatně citlivěji a považuje kvalitu konzumovaných potravin za důležitější, než průměrný Čech, není předmětem právního rozboru, resp. práva vůbec a tudíž není možné z tohoto v porovnání uvědomělejšího spotřebitelského chování průměrného Rakušana učinit závěr dávající za pravdu výše položené hypotetické otázce.

V České republice žádnou značku kvality, která by měla tak vysokou výpovědní hodnotu jako AMA pečeť zatím nemáme. Namísto toho máme množství označení kvality, která jsou si často velice podobná jak v podmínkách pro jejich užívání, tak mnohdy i v samotné grafické podobě. Stálo by za to se tedy zamyslet, jestli potom vůbec takováto označení v praxi splňují všechny předpoklady pro ochrannou známku. Můžeme jen doufat, že se situaci částečně podaří vyřešit novelou zákona o potravinách, který má upravit označování potravin podle jejich původu. Zároveň to ale může být jen případ dalšího označení kvality, o kterém nikdo neví.

Do budoucna bude bezesporu velmi zajímavé sledovat vývoj celé oblasti kvalitativního označování potravin, a to zejména z pohledu právního, když právní úprava dané oblasti je (např. v porovnání s uvedeným příkladem Rakouska) v České republice zatím velmi omezená a jistě se bude dynamicky vyvíjet.

Závěr

Hlavním úkolem této práce bylo vytvoření uceleného přehledu označení kvality potravin na českém trhu. V České republice se můžeme běžně setkat se škálou téměř dvaceti značek kvality, které jsou poměrně odlišené jak v míře právní úpravy, tak ale i z hlediska vlastností potravin, u kterých hodnotí kvalitu, což zpravidla vytváří smysl označení. V mnohých bodech se ale naopak prolínají, zejména ve své právní charakteristice jako nástroje ochrany práv průmyslového vlastnictví a z toho vyplývajícího způsobu jejich vzniku a užívání. Tato práce přichází se čtyřmi způsoby dělení těchto označení kvality podle různých kritérií. Základním dělením, které je využito i pro rozdělení práce do kapitol, je rozdělení označení podle jejich původu na česká a evropská⁴⁷ označení. Při tom je ale třeba podotknout, že řada označení existuje i na mezinárodní rovině, např. označení „Vím, co jím a piju“ mezinárodního programu Choices původem z Holandska z velké části pracuje s kritérii mezinárodních organizací WHO a OSN. Podle tohoto rozdělení potom můžeme vnímat i odlišnosti mezi právní úpravou na úrovni unijního, zejména sekundárního, práva a českého práva, kdy škála označení EU je daleko užší a její úprava daleko detailnější. V zásadě všechna označení EU jsou upravena v přímo použitelných předpisech, tak aby byla zajištěna jejich přímá aplikovatelnost v členských státech. U označení ryze českých naopak konkrétní úpravu na zákonné úrovni najdeme jen málokdy, proto při hledání právního podkladu pro tato označení musíme sáhnout do obecnějších předpisů zejména práva průmyslového vlastnictví. Důvodem je patrně silná tradice a historie vztahu ke kvalitním potravinám zejména v původních členských státech Evropského společenství, ať už kvalitu potravin vnímáme jakkoliv.

Druhý způsob dělení označení kvality vyplývá z jejich právní klasifikace, která pomáhá vyhledat právní úpravu a podklad jednotlivých označení, což se ukázalo, vzhledem k tomu, že konkrétní zákonná úprava téměř neexistuje, býti velmi nápomocné. Naprostá většina označení má právní povahu ochranné známky a proto pro její právní úpravu využijeme zejména Zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a dalších předpisů práva průmyslového vlastnictví. I ta označení, která nemají povahu

⁴⁷ Rozuměj označení upravená právem Evropské unie.

ochranných známek, však učebnice a další publikace práva průmyslového vlastnictví klasifikují jako nástroje ochrany práv průmyslového vlastnictví. To jsou zejména chráněná označení původu a chráněné zeměpisné označení a dále také zaručená tradiční specialita. I jejich právní podklad můžeme tedy hledat v právu průmyslového vlastnictví. Označení kvality ve formě ochranných známek potom můžeme ještě dále rozdělit podle toho, kdo dané označení registruje u Úřadu průmyslového vlastnictví, na ochranné známky veřejné a soukromé. Nejznámější a nejhojněji užívané známky jsou většinou zapisovány Ministerstvem zemědělství nebo jiným orgánem státu, což do jisté míry vypovídá o jejich věrohodnosti u společnosti. Na druhou stranu novela Zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách dovoluje zapsat ochrannou známku každé fyzické a právnické osobě, což vede k poměrně široké škále označení kvality, které zapisují subjekty soukromého práva, ať už ve formě různých sdružení nebo spolků nebo samotní výrobci potravin. Zde by se dalo předpokládat, že označení ve vlastnictví státu budou předmětem nějaké zvláštní úpravy, ale není tomu tak a na všechna výše uvedená označení se tedy použije stejná úprava Zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a dalších předpisů jak práva průmyslového vlastnictví, tak i práva obchodního a občanského.

Poslední dělení souvisí s dalším bodem, kterým se práce zabývá a to je rozklíčování pojmu kvalita v tom smyslu, v jakém ho užívají a hodnotí označení kvality. Kvalita je v práci za pomoci mezinárodních norem a některých publikací definována jako souhrn v zásadě dobrých vlastností výrobku, kdy označení kvality užívaná v ČR hodnotí kvalitu ve smyslu tří takových vlastností a to šetrnosti výrobku k životnímu prostředí, původu výrobku a tradice jeho výroby a složení výrobku a jeho vliv na zdraví člověka. Vliv tohoto rozdělení potom můžeme vidět například v úpravě práva Evropské unie, kde je v sekundárním právu EU poměrně detailně pokryta problematika prvních dvou druhů označení podle toho rozdělení. V české právní úpravě se setkáme zejména se zákonnou úpravou označení první kategorie, tedy tzv. bioproduktů. Velký růst popularity teď zažívají nejrůznější označení podporující regionalitu produktů, na což reaguje i novela Zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, která byla v době uzavření práce ve fázi podpisu prezidenta. Důvodem je zejména nárůst zájmu společnosti o lokální potraviny, které by měly být jednak chuťově lepší, ale díky kratší dopravě by měly zároveň přispět k ochraně životního prostředí. Na to reaguje i

Ministerstvo zemědělství označením Regionální potravina, které sice není přímo upraveno zákonem ani jiným podzákoným předpisem, ale díky rozsáhlé marketingové kampani se stále více dostává do povědomí spotřebitele a získává na společenské oblíbenosti a věrohodnosti.

Významným bodem, který práce zpracovává jsou právní aspekty těchto označení, tedy zejména jejich právní úprava, kterou nejprve hledá v právu mezinárodním a právu EU a až poté v právu tuzemském. Zatímco na úrovni unijního práva jsou čtyři unijní označení jasně vymezeny v nařízeních, česká úprava tak konkrétní není. Zákonnou úpravu v podstatě najdeme pouze u označení, u kterých zákon upřesňuje úpravu nařízení EU pro národní podmínky. Výjimku tvoří označení „bio“, které také částečně navazuje na unijní úpravu, ale zároveň je i samostatně velmi detailně upraveno jako součást problematiky ekologického zemědělství. Obecně lze říci, že označení kvality jsou významnou součástí práva průmyslového vlastnictví, což plyne z jejich formy jako ochranných známek nebo dalších nástrojů ochrany práv průmyslového vlastnictví. Na tuto úpravu potom navazuje použití některých dalších obecných předpisů soukromého práva a to zejména úpravy licenčních a podlicenčních smluv Občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., které se využijí při užívání těchto označení samotnými výrobci oceněných produktů. Z této úpravy potom taky odvozujeme právní povahu nejrůznějších pravidel a metodik, které upravují podmínky a proces užívání těchto označení. Po konzultaci s odborníky a provedení právní analýzy v práci docházíme k závěru, že se jedná o jakousi formu obchodních podmínek právě oné licenční smlouvy, kterou vlastník označení uzavírá s výrobcem oceněného výrobku.

Významnou roli hrají tato označení rovněž z hlediska potravinového práva, kde představují jakousi dobrovolnou skupinu informací, které může výrobce uvádět na výrobku vedle údajů, které zde podle unijních i českých předpisů potravinového práva uvádět musí. Pro výrobce to tak představuje možnost oslovit spotřebitele poskytnutím nadstandardní informace o výrobku a potenciálně si tak zvýšit odbyt.

Ve srovnání české úpravy s úpravou rakouskou zjišťujeme, že tato úprava je v zásadě velmi podobná a tedy spíše na úrovni soukromého práva. V tomto kontextu je však důležité si uvědomit rozdílnost společenského podkladu pro takovou úpravu. Ačkoliv situace v Rakousku je velmi podobná v tom smyslu, že existuje několik státem

garantovaných označení a velká škála označení kvality soukromých subjektů⁴⁸, státní intervence do této jinak v zásadě velmi soukromoprávní problematiky je zde daleko větší a zároveň kvalita potravin je v této společnosti tématem daleko více etablovaným, což vede k účinnosti dané právní úpravy. V České republice je tato problematika a vztah k ní, řekněme, stále ještě v plenkách. Ačkoliv existují určité snahy označení kvality potravin regulovat, z nichž nejvýznamnější je úprava označení „bio“ a dále novela Zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, která by měla aspoň částečně regulovat označování původu potravin z ČR na výrobcích, označení kvality by možná potřebovaly nějakou ucelenou zákonnou úpravu, protože ve stavu v jakém jsou teď, vůbec nenaplnují nebo až téměř negují jejich základní smysl, který se prolíná napříč všemi označeními a to usnadnění orientace spotřebitele na trhu potravin.

Tato práce se dále také snaží rozklíčovat pojem kvalita a jak je zmíněno výše, můžeme podle jeho významu u jednotlivých označení rozdělit označení kvality do třech skupin. Nejlépe právně upravenou je skupina označení, která sledují šetrnost výrobku a jeho výroby k přírodním zdrojům a životnímu prostředí jako celku, tedy zkráceně označení produktů ekologického zemědělství neboli „bioproduktů“. Ty jsou hojně upraveny na úrovni unijního práva v nařízení v rámci úpravy ekologického zemědělství a taktéž i v zákoně na úrovni českého práva a důvod je zjevný. Ochrana životního prostředí je společensky již velmi dlouho diskutovaný problém. Je jedním ze základních cílů EU a i v českém právu se stále více prolíná do různých právních odvětví. Navíc produkty ekologického zemědělství mají i pozitivní vliv na zdraví člověka, což jim dává další přidanou hodnotu a důvod pro stabilní právní úpravu. U označení, které vnímají kvalitu produktu v jeho původu nebo tradiční výrobě takovou návaznost na prospěšnost zdraví nenajdeme, ale můžeme zdůvodnit nutnost jejich úpravy z hlediska příznivého vlivu na životní prostředí, protože lokální potraviny vyžadují kratší dobu přepravy ke konečnému spotřebiteli. Navíc jistá povinnost takové potraviny v České republice oceňovat je dána úpravou sekundárního práva EU. Označení třetí skupiny, které u výrobků oceňují vliv na zdraví člověka, patrně nejsou upraveny zvláštním zákonem, protože v zásadě pouze potvrzují splnění povinnosti, kterou ukládá jiný zákon, proto se

⁴⁸ V Rakousku je v tomto ohledu situace možná ještě horší, protože kromě čtyř státních označení se na trhu potravin můžeme setkat až se stovkou dalších soukromých označení.

možná nezdá nutné takovou duální zákonnou úpravu vytvářet a stát tedy taková označení ponechává v rukou soukromých iniciativ za zdravou výživu.

Příloha č.1 – Seznam použitých zkratk

AMA – Agrarmarkt Austria

CEFF – Certified E-friendly Food

CSc. – kandidát věd

č. – číslo

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

GMO – geneticky modifikované organismy

Ing. – inženýr

LPIS – Veřejný registr půdy

např. – například

ÖGE – Österreichische Gesellschaft für Ernährung

OSN – Organizace spojených národů

PK ČR – Potravinářská komora České republiky

Prof. – profesor

Sb. – Sbírk

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

SVS – Stání veterinární správa

SZIF – Státní zemědělský intervenční fond

SZPI – Státní zemědělská a potravinářská inspekce

tj. – to je

tzn. – to znamená

tzv. – takzvaně

ÚPV – Úřad průmyslového vlastnictví

WHO – World Health Organization

Příloha č.2 – Zdroje

Literatura

DAMOHOŘSKÝ, M.; MÜLLEROVÁ, H.; SMOLEK, M.; SNOPOKOVÁ, T. *Zemědělské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 224 s. ISBN 978-80-7380-584-5.

DE LA GUARDIA, M.; GONZÁLVEZ, A. *Food Protected Designation of Origin, Volume 60 : Methodologies and Applications*. 1st edition. Oxford: Elsevier, 2013. ISBN 978-04-4459-562-1.

HORÁČEK, R.; ČADA, K.; HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-417-9.

HORÁČEK, R. *Práva na označení a jejich vymáhání: zákon o ochranných známkách, zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení, zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-569-5.

JAKL, L. *Ochranné známky a označení původu*. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2002. ISBN: 80-7282-017-6.

McMAHON, J. A.; CARDWELL, M. N. *Research Handbook on EU Agriculture Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015. 608 s. ISBN 978-1-78195-461-4.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Akční plán ekologického zemědělství*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7434-007-9.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020*. Praha, 2016. ISBN 978-80-7434-193-9.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*. Praha, 2012. ISBN 978-80-7434-059-8.

NATTERER, A. *Lebensmittelrecht*. Wien: MANZ Verlag Wien, 2008. 236 s. ISBN 978-3-214-00237-4.

NEPF, R. *EU und Österreich: Einfluss bei Lebensmittel tierischer Herkunft*. Saarbrücker Verlag für Rechtswissenschaften, 2010. 192 s. ISBN 978-3861940104.

SUKOVÁ, I. *Průvodce označováním potravin*. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2008. 54 s. ISBN 80-7271-174-1.

URBAN, J.; ŠARAPATKA, B. a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. Praha: MŽP a PRO-BIO, 2006.

VEBER, J. *Řízení jakosti a ochrana spotřebitele. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2007. 204 s. ISBN 978-80-247-1782-1.

VOŠTA, M. *Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice*. In *Současná Evropa 2/2012*, s.127-142.

Internetové prameny

www.ceff.info

www.cehovninormy.cz

www.ceskakvalita.cz

www.ceskyvyrobek.cz

www.ceskyvyrobek.eu

www.dtest.cz/clanek-5009/ceska-potravina-muze-mast-spotrebitele

www.eagri.cz/public/web/file/449699/Ceska_potravina_Vestnik.pdf

www.eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/loga-a-znaceni/

www.eklasa.cz/filespace/content/graficky_minimanual_znacky_klasa.pdf

www.eklasa.cz/filespace/content/cast_f.pdf

www.eklasa.cz/filespace/content/jak_pozadat_o_znacku_KLASA.pdf

www.eklasa.cz/filespace/content/pravidla_pro_udelovani_narodni_znacky_KLASA.pdf

www.foodnet.cz

www.regionalnipotravina.cz/files/metodika-a-loga/120530-RP-logomanual-uprava-FIN.pdf

www.regionalnipotravina.cz/files/metodika-a-loga/Methodika2016.pdf

www.regionalnipotravina.cz/files/pdf/jihocesky-kraj/JCK-Regionalni-podminky-2016.pdf

www.regionalnipotravina.cz/files/pdf/TechnickaDokumentace.pdf

www.regionalni-znacky.cz

www.sokcr.cz/images/stories/download/article/26/CMV_regulativ.pdf

www.vimcojim.cz

www.zdravapotravina.cz

Právní předpisy a mezinárodní smlouvy

ISO 9001:2015. 5th ed. International Organization for Standardization, 2015.

Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91.

Nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů.

Nařízení Komise (ES) č. 1235/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin.

Nařízení Komise (EU) č. 668/2014, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 o údajích týkajících se potravin z hlediska jejich nutriční hodnoty a vlivu na zdraví.

Nařízení Komise (EU) č. 432/2012, kterým se zřizuje seznam schválených zdravotních tvrzení při označování potravin jiných než tvrzení o snížení rizika onemocnění a o vývoji a zdraví dětí.

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a změně zákona o ochraně spotřebitele.

Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách.

Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství.

Bundesgesetz über die Errichtung der Marktordnungsstelle „Agrarmarkt Austria“ (AMA-Gesetz 1992) StF: BGBl. Nr. 376/1992 (NR: GP XVIII RV 482 AB 590 S. 73. BR: AB 4279 S. 555.) – Spolkový zákon č. 376/1992 Sb. o zřízení Agrarmarkt Austria (AMA zákon).

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu spis. zn. 6 A 39/2001.

Další prameny

Komise (ES), Zelená kniha o jakosti zemědělských produktů: normy pro produkty, požadavky na hospodaření a systémy jakosti. Dostupné z www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:CS:PDF

Tisková zpráva Ministerstva zemědělství, „Česká potravina“ bude skutečně česká. Ministerstvo zemědělství prosadilo na vládě změnu zákona. Dostupné z www.eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2015_ceska-potravina-bude-skutecne-ceska.html

Novela zákona o potravinách a tabákových výrobcích, sněmovní tisk 687. Dostupné z www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=687&O=7

Příloha č.3 – Grafická podoba evropských označení kvality

3.1 Evropské označení „bio“⁴⁹

3.2 Chráněné označení původu⁵⁰

3.2 Chráněné zeměpisné označení⁵¹

⁴⁹ <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/loga-a-znaceni/>

⁵⁰ http://eagri.cz/public/web/pub/68/35/82/293500_469777_chr_ozn_puvodu3.png

⁵¹ http://eagri.cz/public/web/pub/26/a6/d0/236325_382013_image2.jpg

3.3 Zaručená tradiční specialita⁵²

3.5 Certified E-friendly Food (CEFF)⁵³

⁵² http://eagri.cz/public/web/pub/c4/25/bc/236323_382012_image1.jpg

⁵³ <http://www.ceff.info/the-ceff-logo.html>

Příloha č.4 – Grafická podoba českých označení kvality

4.1 KLASA⁵⁴

4.2 Regionální potravina⁵⁵

4.3 České označení „bio“⁵⁶

⁵⁴

http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fpkp%2Fklasa%2F1133249724921.jpg

⁵⁵ http://www.szif.cz/irj/go/km/docs/apa_anon/static/img/Regionalni_potravina_MZe.jpg

⁵⁶ <http://eagri.cz/public/web/file/38641/zebra.JPG>

4.4 Česká potravina⁵⁷

4.5 Český výrobek – Potravinářská komora ČR⁵⁸

4.6 Česká cechovní norma⁵⁹

4.7 Český výrobek - Český výrobek s.r.o.⁶⁰

⁵⁷ http://eagri.cz/public/web/file/412365/Ceska_potravina.jpg

⁵⁸ <http://foodnet.cz/files/Image/logo-a.jpg>

⁵⁹ http://cdn.i0.cz/src/publicdata/30/27/78e9ebab3900bb26e42b2bfbfe91_base_optimal.jpg

⁶⁰ [http://www.ceskyvyrobek.eu/files_web/image/logo_cv_poz_bar_s_och_male\(1\).png](http://www.ceskyvyrobek.eu/files_web/image/logo_cv_poz_bar_s_och_male(1).png)

4.8 Český výrobek – Nadační fond Český výrobek⁶¹

Nadační fond
ČESKÝ VÝROBEK

Nezapomněli jsme umět!

4.9 „Vím, co jím a piju“⁶²

4.10 Regionální produkt⁶³

4.11 Zdravá potravina⁶⁴

⁶¹ <http://www.ceskyvyrobek.cz/img/logo.png>

⁶² <http://www.vimcojim.cz/files/loga/Loga/vim-co-jim-logo.png>

⁶³ http://www.viarustica.cz/upload/Obrazky_do_textu/20110719_System_certifikace_regionalnich_produkту_V_CR_a_na_vysocine_1.jpg

⁶⁴ <http://www.zdravapotravina.cz/images/logo1.png>

4.12 Program Česká kvalita⁶⁵

⁶⁵ http://www.npj.cz/tmce/loga/logo_ceska_kvalita_upr.png

Příloha č.5 – Grafická podoba rakouských označení kvality

5.1 AMA jakostní pečet⁶⁶

5.1 AMA bio pečet⁶⁷

5.2 ÖGE označení jakosti⁶⁸

5.3 Austria označení jakosti⁶⁹

⁶⁶ http://amainfo.at/fileadmin/user_upload/AMA_gutesiegel_logo.png

⁶⁷ <http://amainfo.at/ama-siegel/ama-biosiegel/>

⁶⁸ <http://www.oege.at/index.php/ueber-uns/english-info>

⁶⁹ <http://www.qualityaustria.com/?id=564>

**LEGAL ASPECTS OF MARKS OF QUALITY, ORIGIN AND TRADITION ON
FOODS IN THE CZECH REPUBLIC AND OTHER EU COUNTRIES**

Abstrakt v českém jazyce

Tato práce vytváří ucelený přehled označení kvality potravin na českém trhu potravin a to jak označení ryze českých, tak i označení upravených právem Evropské Unie a dále popisuje jejich vznik, způsob užívání a kontrolní systém. Snaží se rozebrat jejich právní úpravu na úrovni mezinárodního, evropského a českého práva a vysledovat jejich aspekty zejména z hlediska práva průmyslového vlastnictví a práva potravinářského a zemědělského. Tuto právní úpravu poté srovnává s právní úpravou Rakouska a analyzuje rozdíly a analogie v těchto právních úpravách a rovněž hodnotí společenský kontext obou úprav. Smysl práce je rovněž objasnit pojem kvalita tak, jak je vnímán u jednotlivých označení a opět na základě tohoto hlediska rozdělit označení kvality do několika kategorií.

Abstract in English

This thesis creates a complex overview of quality marks used on food in the Czech food market both strictly Czech and originated in the EU legislation as well as describes the procedure of their creation, legal forms of use and control system. It discusses their legal basis in international law, European law and Czech law and their legal aspects mainly in industrial property law and food and agriculture law. It then compares and contrasts the legal base with the Austrian legislation and analyzes the differences and similarities in these two countries and also evaluates its social context. The aim of this thesis is also to clarify the term 'quality' as understood by each of the quality marks and hence on to divide these marks into different categories.

Summary

The main aim of this thesis is to create a complex overview of the marks of quality, origin and tradition used on foods in the Czech republic originated in both the international law and European law and also the Czech law itself. Among these marks it then discusses their three main aspects. Primarily it is their legal base which can be generally found in the industrial property statutes due to the qualification of the majority of these marks as trademarks. It also emphasises the importance of these marks in other legal sectors such as food law, agricultural law and environmental law and more on also in public and private law as a whole.

Secondly it tries to define the term quality in the way it is used among the marks of quality. This thesis comes to the conclusion that the term quality can be understood either as the protection of environment, origin and traditional means of food production or the impact on human health. It then uses the aforementioned established categories to compare and contrast the level of the legal regulation in each one of them as well as the need for this type of legislation.

Lastly it devotes to discuss the main stages of the marks starting from its creation (usually in the form of registration with the respective public body), conditions and rules of use, both public and private control system and so forth. It also discusses the level of legal and other regulation of this procedure and analyzes the latter as to its legal position.

In the Czech Republic not only can we come across the marks originated in the Czech republic itself but there are also four important marks of quality regulated by the European Union. This thesis describes these as well and then provides the reader with their vast comparison with the previous.

Last but not least it gives a brief guide to the large variety of marks of quality in Austria and then compares and contrasts the level of advance of the legal regulation in both as well as the differences in social background in relation to the quality of food.

Klíčová slova

označení kvality označení původu ochranná známka

Key words

mark of quality mark of origin trademark